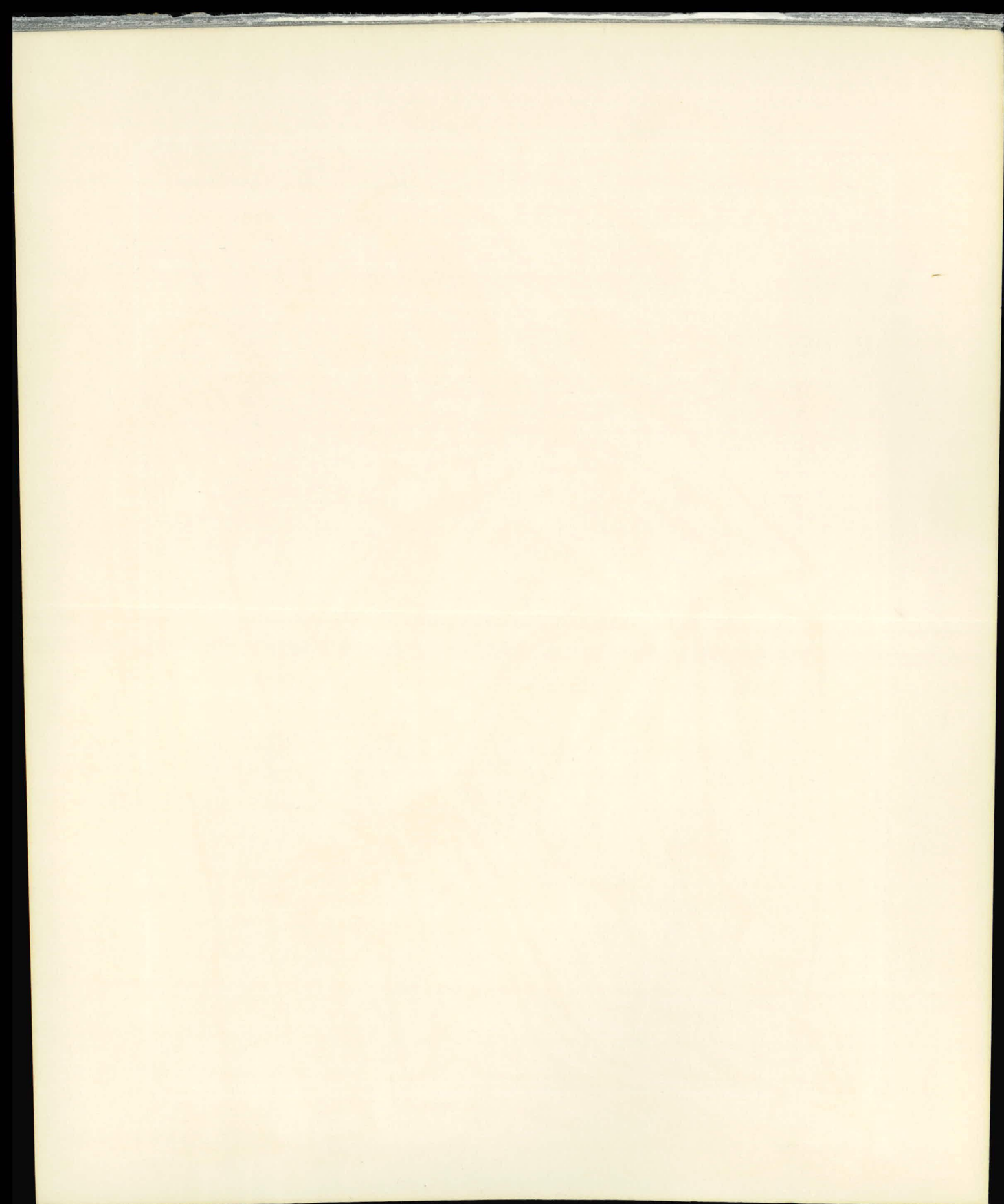

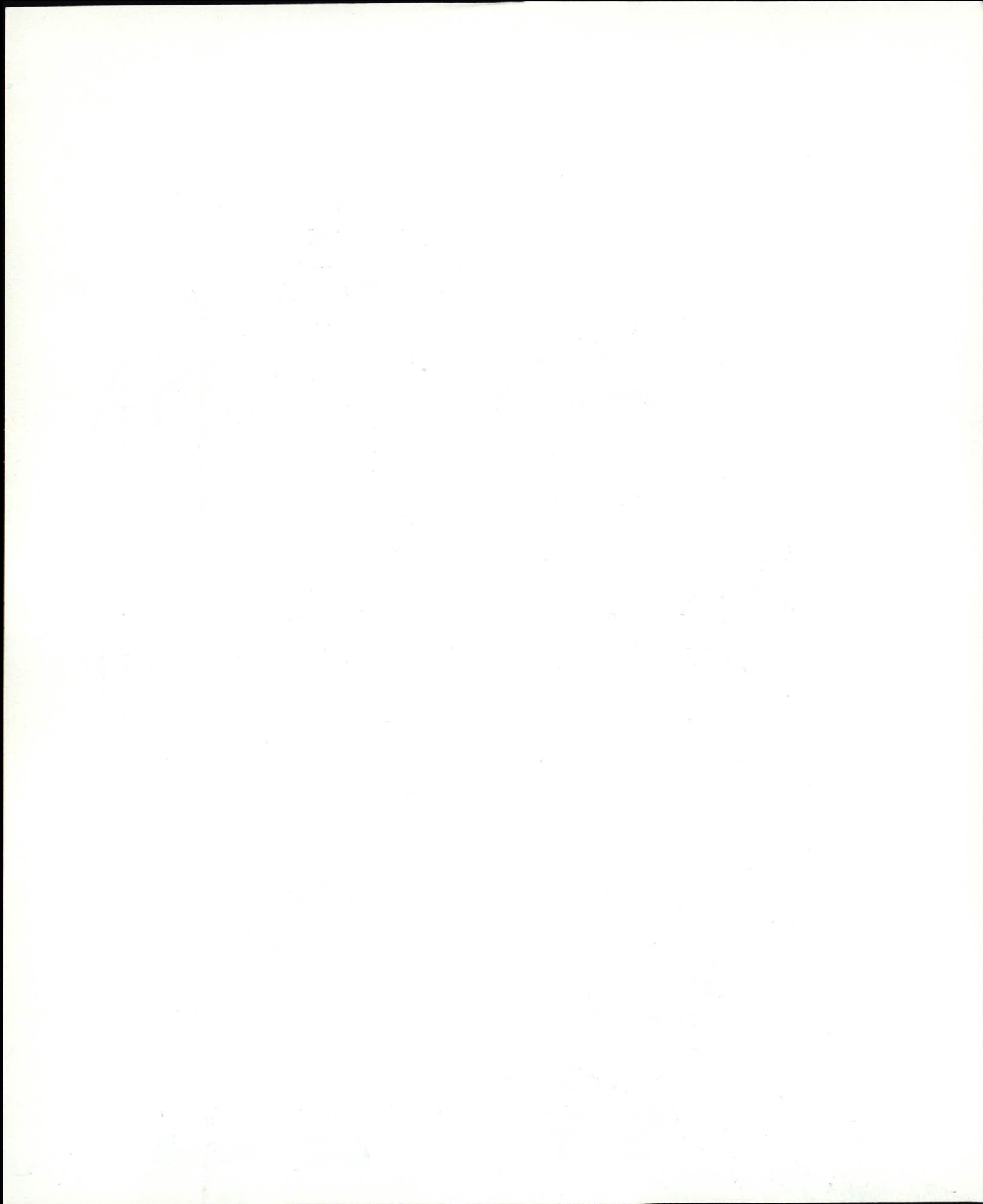

**CENTRAAL MUSEUM
UTRECHT**

Redactie: Anthon Beeke, Adeline Janssens,
Jos de Meyere, Gerard Stigter
Redaktiesekretaresse: Cuneo Nobel
Druk: Drukkerij Van Rossum b.v.

voor
250
die gratis toe

jaar ^{verleent} tot ^{one twee} musea: ^{instru}

**Jaarkader van de
verkeertot onze twee musea:
Janietenstraat 42
Jannetienstraat 42**

Aanieterv. badn / -
toegangsrijis

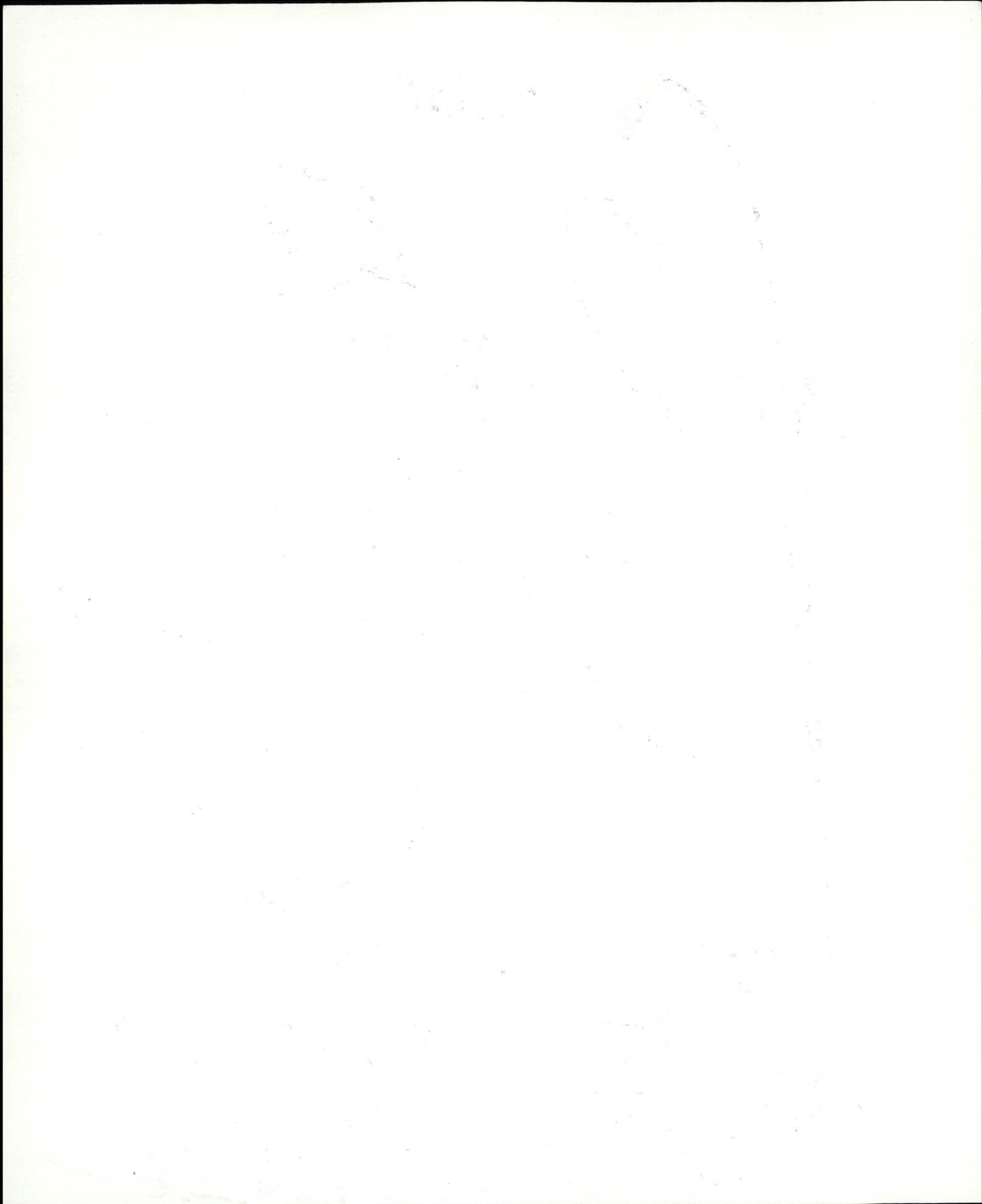
Ag malle op de toef
50% van de toef
publikatie

reductie van 50% op de
van speciale
de driemaandelijkse
publikatie
MEDEDELINGEN
UITRECHT

CENTRAAL

gieren op postgiro 402834 z.n.v.
centraal museum Utrecht
met vermelding van 'jaarkoort'
of kontant aan de balie

Alhietenstr. 1

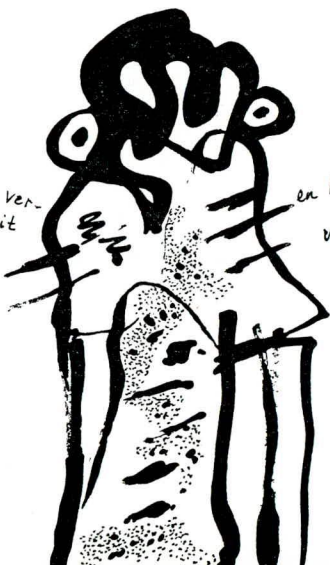

kunst tot 1850

KUNST NA 1850

MALIEBAAN 42

ook aartsbisschoppelijk museum met een verzameling religieuze kunst, voornamelijk uit de middeleeuwen

en het provinciaal Utrechts Genootschap van Kunsten en Wetenschappen met een verzameling Romeinse en Germaanse oordelen

CENTRAAL MUSEUM UTRECHT

Kunst tot 1850: Agnietenstraat 1, tel. 030-315541 (buslijnen 2 en 12)

Kunst na 1850: Maliebaan 42, tel. 030-317301 (buslijnen 2 en 12). Geopend ma. t/m za. 10-17 uur, zondagen 14-17 uur. Toegangsprijs f0,50 p.p. Zon- en feestdagen f0,25 p.p. Inlichtingen tel. 030-315541 toestel 006 of via postbus 2106 Utrecht.

De collectie van het Centraal Museum omvat naast een historische afdeling, waaronder het Utrechts schip uit ca. 800 na Chr., schilderijen van voornamelijk Utrechtse meesters vanaf de 15e eeuw, beeldhouwwerken, tekeningen, grafiek, prenten, stijlkamers, een poppenhuis uit ca. 1680, kunstnijverheid als aardewerk, porselein, zilver, munten en penningen; voorts kostuums, kant, textiel en accessoires vanaf de 18e eeuw.

De afdeling kunst na 1850 (Maliebaan 42) geeft een overzicht van moderne nederlandse schilder-, beeldhouw- en toegepaste kunst.

In het gebouw van het Centraal Museum zijn tevens gevestigd:

Het Aartsbisshoppelijk Museum (tel. 030-312561) met een verzameling religieuze kunst, voornamelijk uit de Middeleeuwen.

Het Provinciaal Utrechts Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, met een verzameling Romeinse en Germaanse oudheden.

Met dit nummer, het vijfde in een reeks, gaan wij onze tweede jaargang in. Dit betekent dat wij van U als ontvanger van onze mededelingen gaarne ook voor 1974 Uw bijdrage ad f2,50 zullen ontvangen.

Leven (wonen) in de
Late Middeleeuwen

1470 - 1530

een didactisch opgezette ten-
toonstelling in samenwerking met
de Stichting Beeldende Vorming

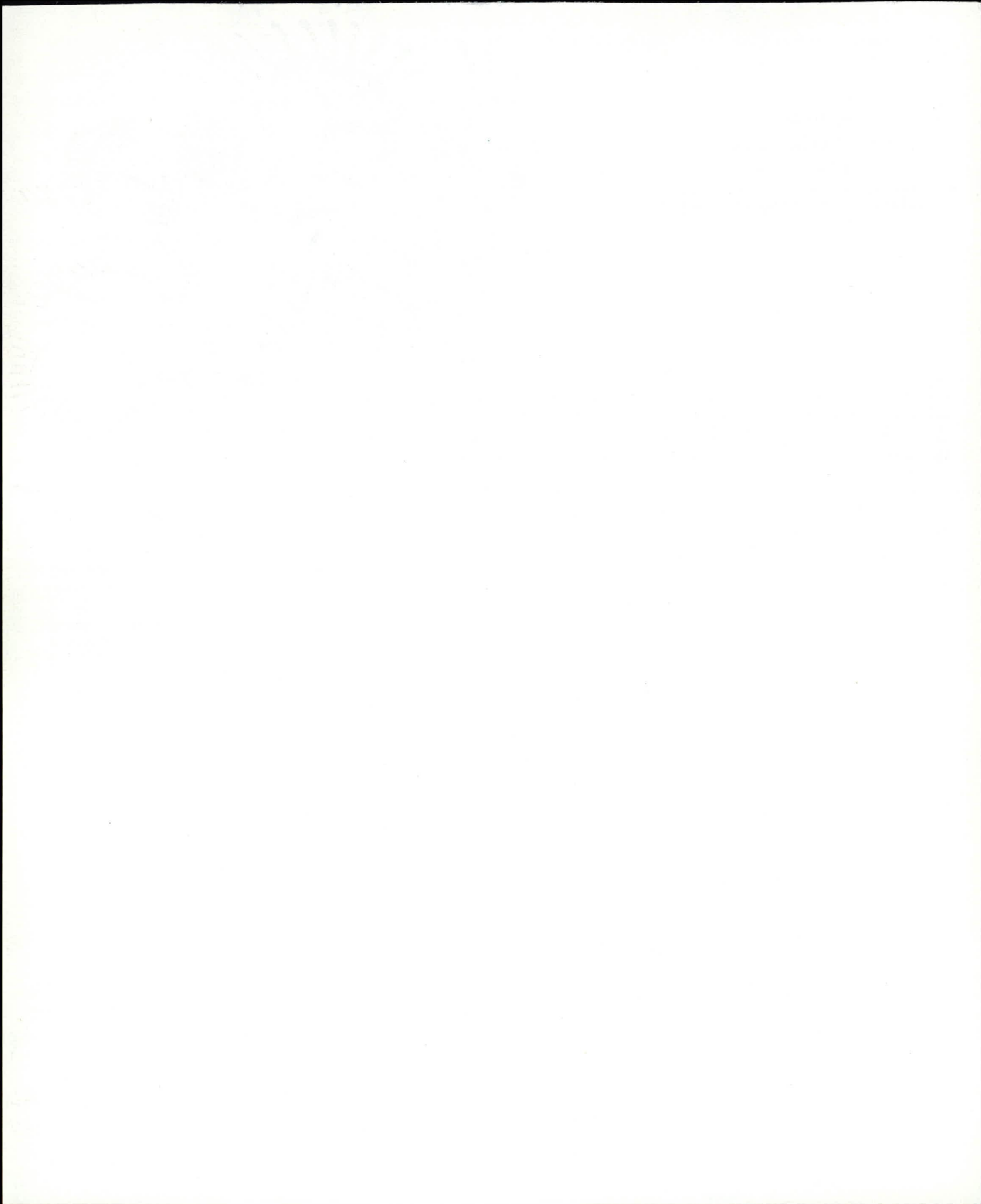
Gij kunt u niet voorstellen wat al stof tot gelach, spatternij en vreugde
die mensenkinderen dagelijks de gaden verschaffen.

Deze besteden namelijk de voormiddaguren, wanneer ze nog nuchter zijn,
aan beraadslagingen die veelal in twisten ontaarden
en aan het luisteren naar geloften.

Later, als zij reeds vol nectar zijn en geen lust meer gevoelen zich met iets
ernstigs bezig te houden, dan gaan zij zitten op het plekje van de hemel dat het meest
naar voren uitsteekt en nemen, met het hoofd voorover, een kijkje van hetgeen de mensen
zoal doen. Ze kennen geen prettiger schouwspel. Lieve hemel, wat is dat voor een toneel!
Wat krioelen de zotten dooreen! ge zoudt menen een troep vliegen of muggen te zien die met
elkander twisten, oorlog voeren, elkaar lagen leggen, roven, spelen, dartelen, geboren worden, vallen en sterven.
Neen, het is haast ongelooflijk welk een beweging zulk een klein en kort levend schepseltje maakt en
hoeveel trevrijs het te zien geeft. Want menigmaal ziet men het geweld zelfs van een onge-
duidelijke oorlog of van een besmettelijke ziekte vele duizenden tegelijk wegslepen en verdelgen.

uit "Lof der Zotheid" (1508) van Erasmus

LEVEN IN DE LATE MIDDELEEUWEN - van 25 februari tot en met 2 mei 1974

Gelukkig is de tijd voorbij dat de middeleeuwen als de 'duistere' periode in de geschiedenis werd beschouwd. Mede dankzij een aantal studies, die in de afgelopen vijftig jaar gepubliceerd werden door internationaal bekende historici van naam als Huizinga, Pirenne, Evans, is niet alleen de belangstelling voor de middeleeuwen buiten de besloten kring van geschiedkundigen gegroeid, maar is ook de studie van archivalische, literaire en monumentale bronnen intensiever en kritischer ter hand genomen.

De bewaard gebleven documentatie uit de tijd, zoals bijvoorbeeld een satirisch werk als de 'Lof der Zotheid' (1508) van Erasmus, verschaft, naast het leesgenot, een hoeveelheid informatie uit de tijd zelf over talloze aspecten van het menselijk denken en doen in de late middeleeuwen.

Een facet uit dit complexe leven van de late middeleeuwen - een overgangsfase naar een nieuwe periode in de geschiedenis - is het onderwerp van de tentoonstelling 'Leven in de Middeleeuwen', waarbij de nadruk valt op de periode 1470-1530.

Deze didactisch opgezette tentoonstelling, die in samenwerking met de Stichting Beeldende Vorming te Utrecht wordt georganiseerd, is bedoeld voor de klassen van het Middelbaar Onderwijs. Uit de veelheid van mogelijkheden die het dagelijks leven in de middeleeuwen biedt, is de keuze voor deze tentoonstelling gericht op het wonen.

Op een didactisch-informatieve wijze zal getracht worden door een aantal originele gebruiksvoorwerpen - als meubels, tin, aardewerk, enz. -, schilderijen waarop deze voorwerpen in hun context te zien zijn, foto's, dia's, enz., een zo goed mogelijk beeld te geven van interieur en exterieur van de woning. In dit verband zal aan andere materiële aspecten van de cultuur, zoals het bouwen van een huis, het vervaardigen van meubels, het bereiden van eten, kleding, enz., eveneens aandacht besteed worden.

De tentoonstelling wordt verder begeleid door een rijk geïllustreerde publicatie van de Stichting Beeldende Vorming, die door Mevrouw Drs Olga N. Keuzenkamp-Roovers t.b.v. de leerlingen van het middelbaar onderwijs wordt samengesteld. De inhoud van dit boekje is breder en algemener van opzet dan de tentoonstelling zelf. Duidelijk dient gesteld te worden dat de reconstructie van een laat-middeleeuwse woonkamer, evenzeer als de didactisch-informatieve afdeling in de tuinzaal, slechts zeer bepaalde aspecten van het leven in de late middeleeuwen behandelen. Het leven in zijn geheel bekijken is voorbehouden aan de goden, zoals Erasmus in 1508 in zijn 'Lof der Zotheid' schreef: 'Later...gaan ze zitten op het plekje van de hemel dat het meest naar voren uitsteekt, en nemen, het hoofd voorover, een kijke van hetgeen de mensen zoal doen. Ze kennen geen prettiger schouwspel. Lieve hemel, wat is dat voor een toneel! Wat krioelen de zotten dooreen!'

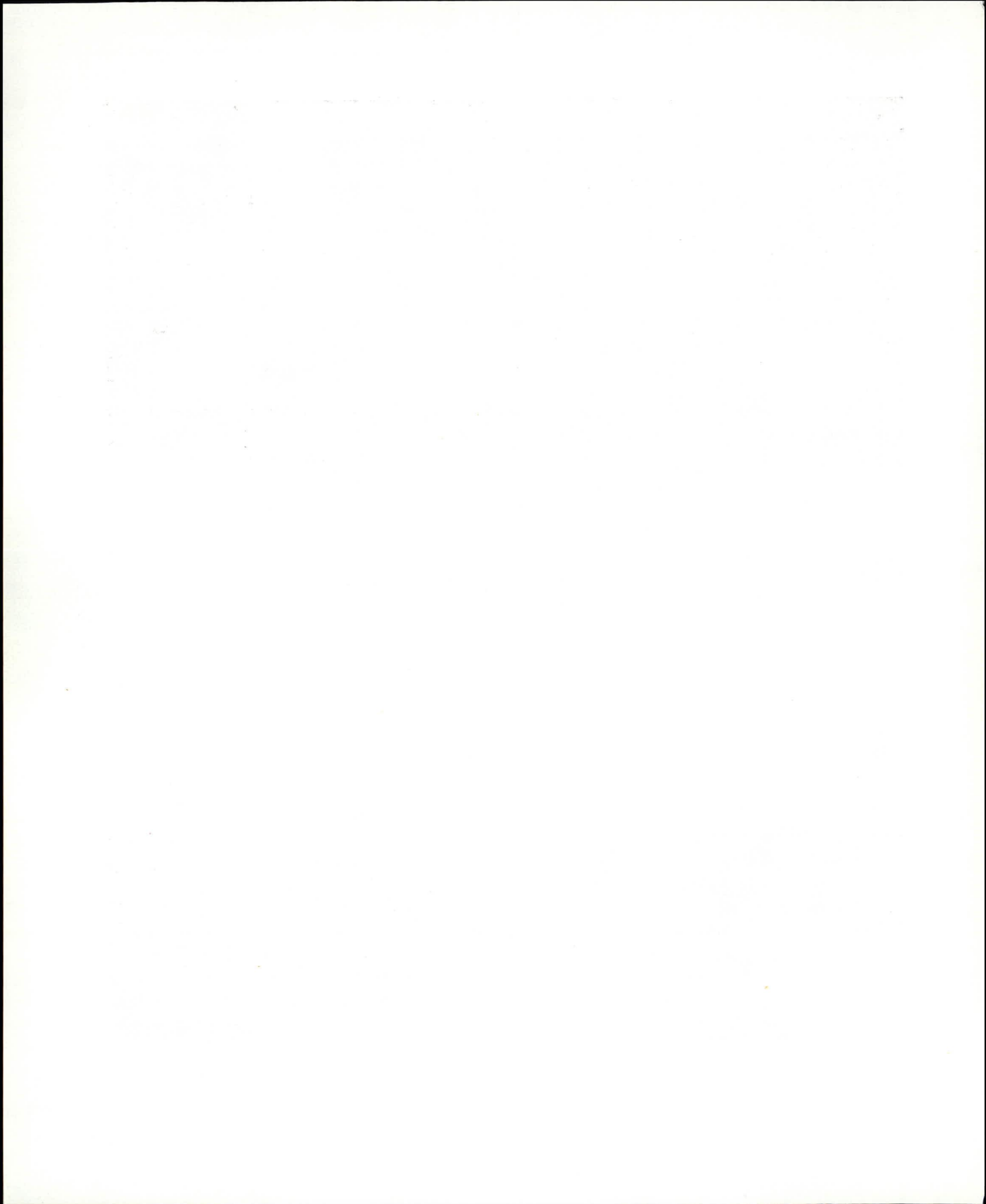

Antwerps Meester. Maaltijd van de Heren van Liere te Antwerpen.
 Paneel 99,5x185. Gedateerd 1523.

Bruikleen van mevr. J.C. Iddink-Baronesse van Wassenaar, Ede.
 Voorbeeld van een laat middeleeuws interieur met meubilair en
 gebruiksvoorwerpen; tevens van kleding en het aanrichten van
 een maaltijd omstreeks 1523.

Joost Cornelisz Droochsloot (1586-1666). De Utrechtse Ganzenmarkt en de
 Stadhuisburg, waarop nog een aantal laat middeleeuwse huizen te zien zijn.
 Paneel 55x76. Midden 17e eeuw.

IN DE MIDDENEEUWEN

mi gruwelt, dat ic leve.
Hladewych

Door onwerelds licht gevoed leven wij
als van zelf een duister glansrijk leven half
ondergronds en onderwaters onder gewijde aarde
en in de geest van water. Dus snachts
slechts vergulde ratten onze bokalen en
onze ogen omstoten en sochtends komt
de afgekoelde oven als een nachtboot vol
glinsterende atleten gods uit de mist tegemoet.

De zon een roestig webbig bovenlicht verlicht
moeizaam het tornooiveld. Tengere
vrouwen uit leliën neergedaald knielen
voor zwarte gedachtelose lotuseters
'opdat er volmaakt onschuldig bloed zal vloeien
onder geregende zwepen in handen ontorekenbaar'

De woede der paarden is een helm
van scherven om ons doldanvend hoofd dat
roept rozenknoppen door vliegende matrassen stof
naar die ene steeds begeerde onvoltooide stengel
op haar kroon van wat men later noemen zal: floodlight.
En als de uil de hagedis de vleermuis kuimelt
gillende door ons lichaam en bevuilt
de reine bron van denken diep in de buik
blijft toch op onze lippen als een relektrie-
belegsel op de ivoen borst van de beginn
de ketterste kus van de dryade en de druid

En s'avonds zijn onze zalen
zwarte bas-reliefs bij maanlicht

Wij zitten dan in grote gekleurde glazen kogels apart
De cavalier kijkt mistroostig naar de blinde vagant
De lamme jager verknijpt gravures van het heilige land
De harlekijn bevlekt zichzelf zoals altijd
De monnik zolt eindeloos van tapijt naar tapijt
De maagden staren naar het lege raam vol engelen en sterren
En in zijn eigen kogel danst met dese of gene steeds de Dood.

uit 'Amulet' (1957) Lucbert

MANUAL OF THE II

Section 1. The purpose of this manual is to provide a comprehensive guide to the various aspects of the organization's operations.

The manual is divided into several sections, each covering a different aspect of the organization's operations. The first section, "Introduction," provides an overview of the organization's mission and vision. The second section, "Organizational Structure," describes the various departments and their functions. The third section, "Policies and Procedures," outlines the rules and regulations that govern the organization's operations. The fourth section, "Financial Management," discusses the organization's budget and financial reporting. The fifth section, "Human Resources," covers the organization's personnel policies and procedures. The sixth section, "Marketing and Sales," describes the organization's marketing and sales strategies. The seventh section, "Operations and Logistics," outlines the organization's operational procedures and logistics. The eighth section, "Information Technology," discusses the organization's IT systems and infrastructure. The ninth section, "Legal and Compliance," covers the organization's legal and compliance requirements. The tenth section, "Appendix," provides additional information and resources.

The manual is intended to be a living document, subject to periodic review and revision. It is the responsibility of the organization's management to ensure that the manual remains up-to-date and relevant. The manual is also intended to be a resource for all employees, providing them with the information they need to perform their jobs effectively. The manual is available in both printed and electronic formats, and is accessible to all employees.

The manual is organized into several sections, each covering a different aspect of the organization's operations. The first section, "Introduction," provides an overview of the organization's mission and vision. The second section, "Organizational Structure," describes the various departments and their functions. The third section, "Policies and Procedures," outlines the rules and regulations that govern the organization's operations. The fourth section, "Financial Management," discusses the organization's budget and financial reporting. The fifth section, "Human Resources," covers the organization's personnel policies and procedures. The sixth section, "Marketing and Sales," describes the organization's marketing and sales strategies. The seventh section, "Operations and Logistics," outlines the organization's operational procedures and logistics. The eighth section, "Information Technology," discusses the organization's IT systems and infrastructure. The ninth section, "Legal and Compliance," covers the organization's legal and compliance requirements. The tenth section, "Appendix," provides additional information and resources.

The manual is intended to be a living document, subject to periodic review and revision. It is the responsibility of the organization's management to ensure that the manual remains up-to-date and relevant. The manual is also intended to be a resource for all employees, providing them with the information they need to perform their jobs effectively. The manual is available in both printed and electronic formats, and is accessible to all employees.

The manual is organized into several sections, each covering a different aspect of the organization's operations. The first section, "Introduction," provides an overview of the organization's mission and vision. The second section, "Organizational Structure," describes the various departments and their functions. The third section, "Policies and Procedures," outlines the rules and regulations that govern the organization's operations. The fourth section, "Financial Management," discusses the organization's budget and financial reporting. The fifth section, "Human Resources," covers the organization's personnel policies and procedures. The sixth section, "Marketing and Sales," describes the organization's marketing and sales strategies. The seventh section, "Operations and Logistics," outlines the organization's operational procedures and logistics. The eighth section, "Information Technology," discusses the organization's IT systems and infrastructure. The ninth section, "Legal and Compliance," covers the organization's legal and compliance requirements. The tenth section, "Appendix," provides additional information and resources.

Mit Urechtse
Gods-en Gasthuizen 3

St. Antonius -
Heerwenberch -
Apostelgasthuis

1 maart -
1 april
1974

Chas. H. Smith

1891

1892

1893

1894

1895

1896

1897

1898

Uit de Gods-en Gasthuizen, die te Utrecht gevestigd waren en de zorg voor zieken en ouden van dagen op zich namen, bezit het Centraal Museum een groot aantal voorwerpen. Hiertoe behoren schilderijen, beeldhouwwerk, aardewerk, glas, tin, e.d.

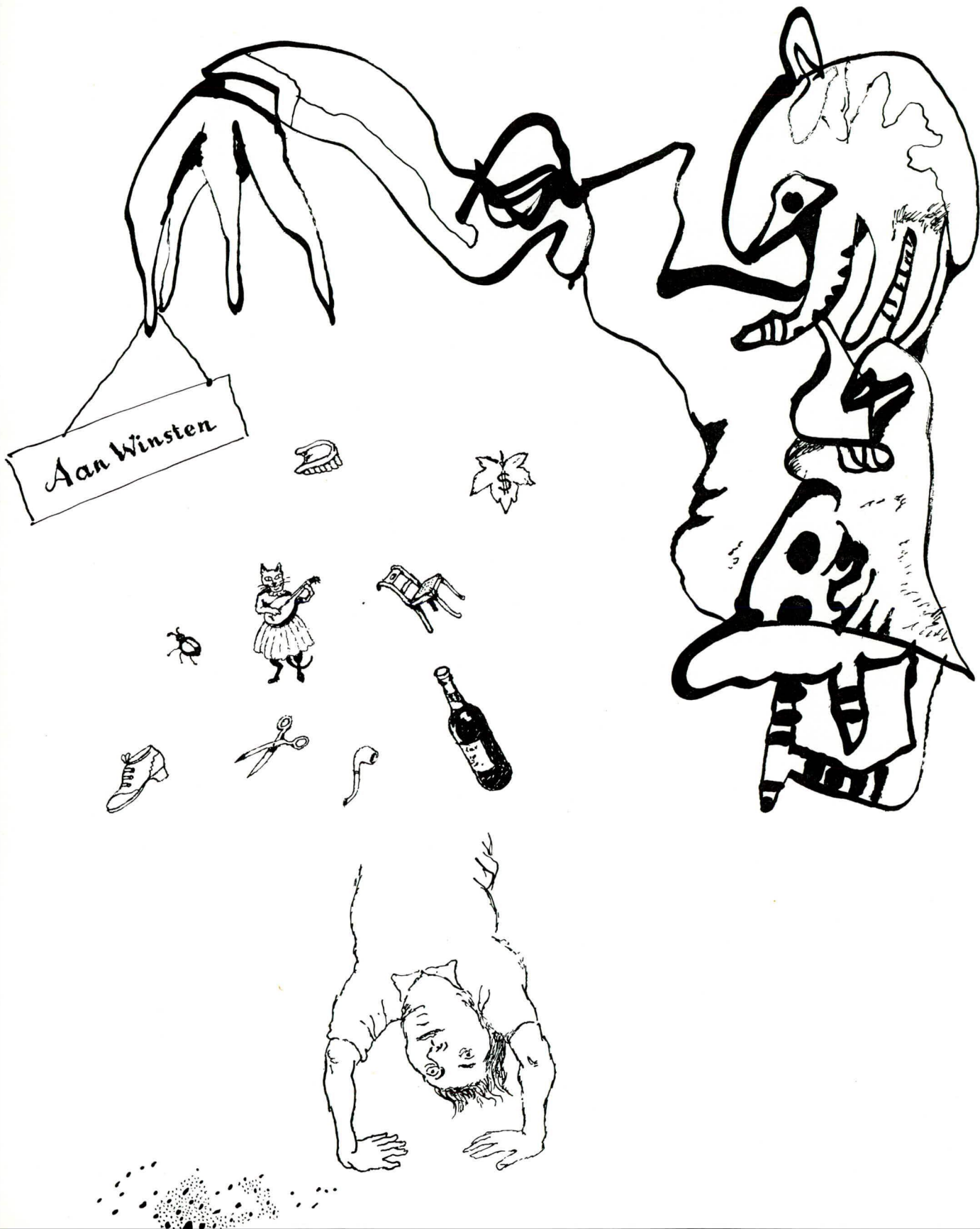
Deze derde aan dit onderwerp gewijde tentoonstelling zal ingaan op het St. Antonius-, het Leeuwenberch- en het Apostelgasthuis. In de twee eerdere exposities werden het St. Catharijne-, het Krane-, het St. Bartholomeus-, het St. Kruis-, het St. Jobs- en het St. Maartensgasthuis behandeld.

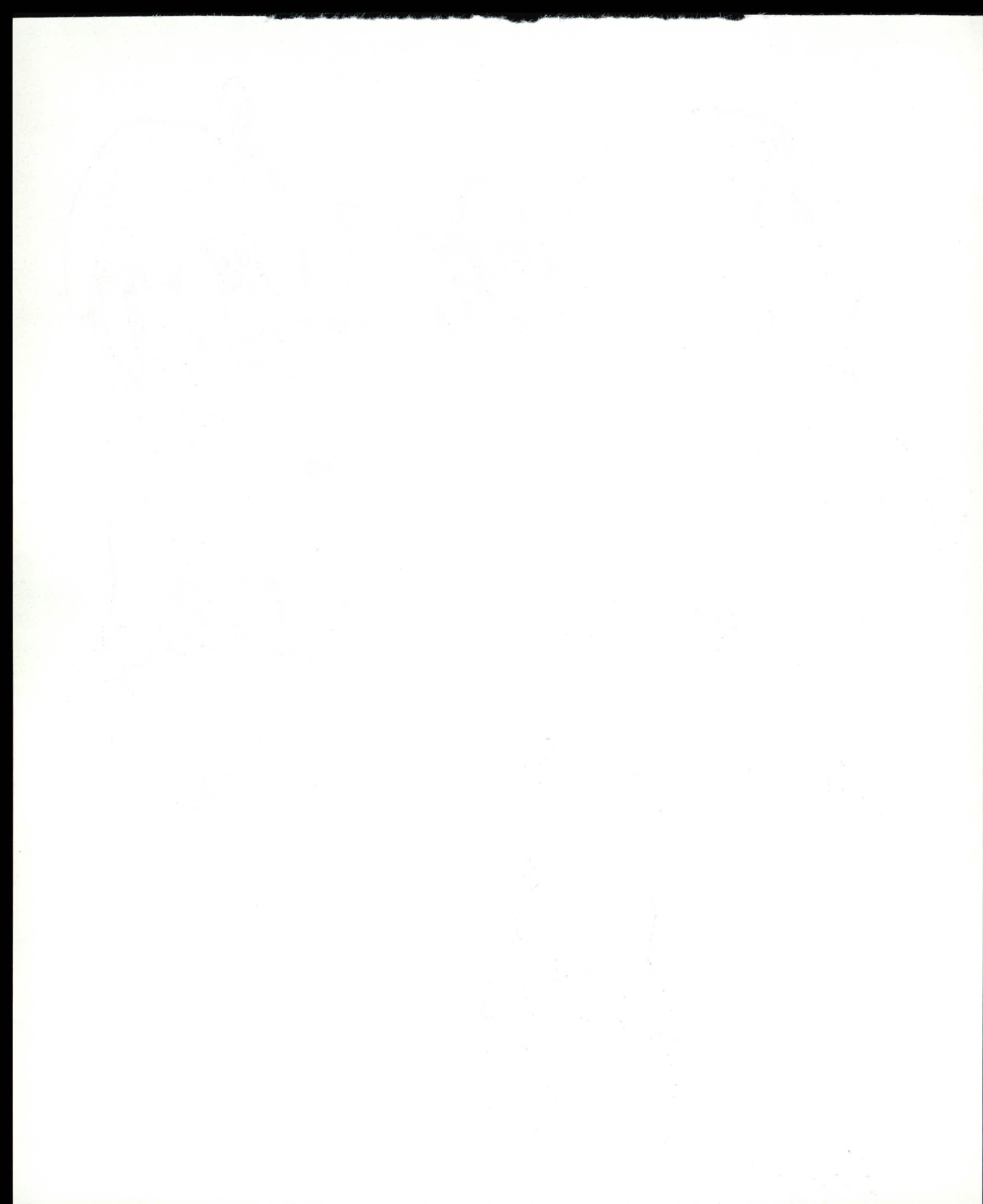
MUZIEKUITVOERINGEN

Zondag 10 maart 1974: concert door het Delfts Studenten Muziekgezelschap 'Apollo', o.l.v. Jurriaan Röntgen. Werken van Biber, Genzmer, Hendrik Andriessen, Penderecki, e.a.

Zondag 14 april 1974: concert door het Reicha blaaskwintet m.m.v. Niek de Vente, piano. Werken van Beethoven, Poulenc en d'Indy.

Aanvang 14.30 uur.
Toegangsprijs fl, 50.

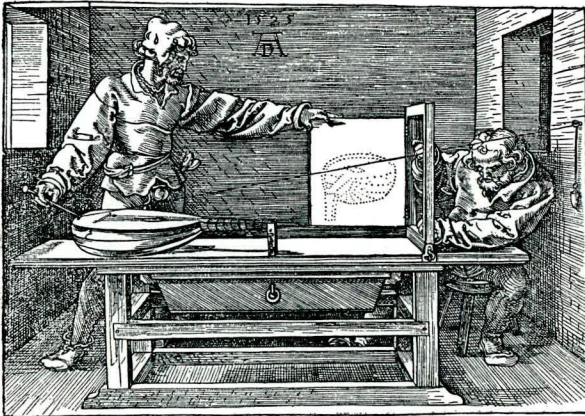

MATHIAS STOMER, ANAMORPHOSE

In de serie illustraties bij zijn werk 'Die Unterweisung der Messung' maakte Albrecht Dürer in 1525 'Der Zeichner der Laute' (Afb.1). Dürers ideeën dat 'Voor een juist inzicht niets onaangenamer is om te zien dan valsheid in het schilderij' en 'hoe nauwkeuriger de vorm van een werk met het leven overeenkomt, des te beter zal het zijn', worden door dit sterk doorgevoerde onderzoek van het perspectief in hoge mate in het gedrang gebracht. Zijn perspectief-studies - in zijn tijd beslist geen unica - maken de weg vrij voor experiment en spel: zij openen nieuwe perspectieven voor het perspectief.

mit einem andern puncten aber also piß das du die gangen lauten gar an die tafel punctiert / dann
auch all puncten die auf der tafel von der lauten weeten sind mit linien zúsamme so sichst du was das
auf weis / also magst du ander ding auch abzeichnen. Dift meynung hab ich hernach außgegriffen.

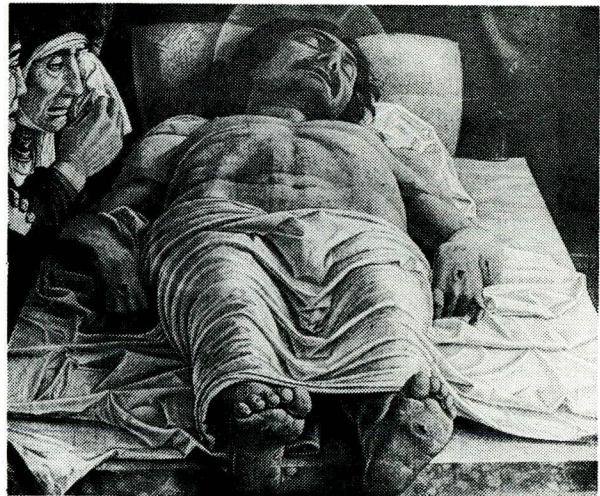

Und damit gánstiger lieber Herr will ich meinen schreyen end geben / und so mit Got genad dem
leyche die bűcher so ich von menschlicher perspective vil andern darzú gecheubt außgeben hab mit
der jere in buoch zeichnen und darpey meniglich genamet haben ich sich genand end
sien vurd mit diß außgangen bűchen wider nach zu drucken. Das ich das
selb auch wider drucken will / vil außlassen gen mit meren und
größerem zúsamme das ich beschreiben ist. Damach mag
sich ein petlicher nicht Got dem Herrn
sey lob und er ewiglich.

Gedruckt zu Nürnberg.
Im 1525. Jar.

21 1/2

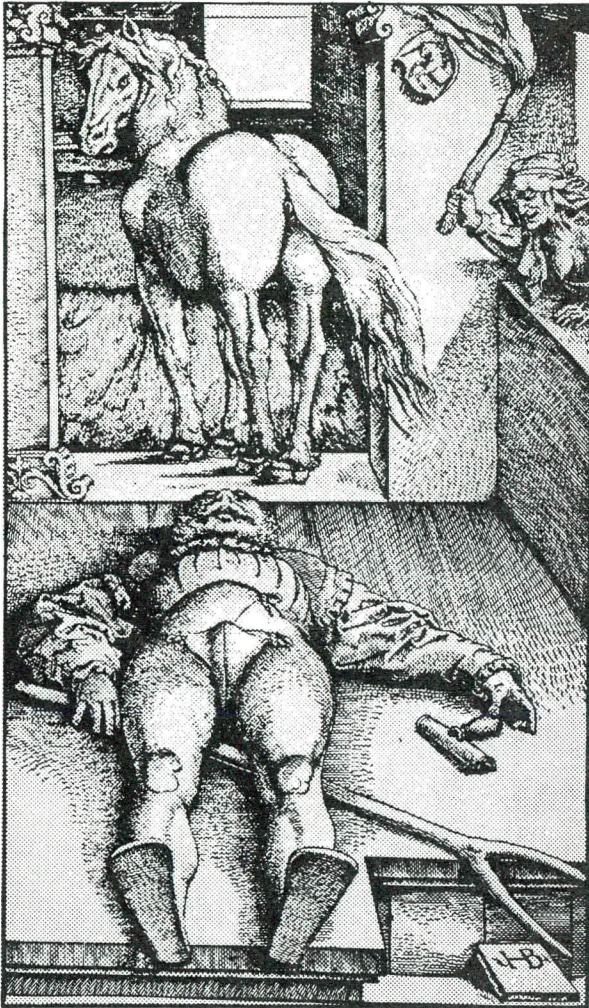
1. A.Dürer, Der Zeichner der Laute, 1525, Bremen, Kunsthalle

2. A.Mantegna, Dode Christus, 2e helft 15e eeuw, Milaan, Galerie Brera

Het begrip 'perspectief' betekent een verzameling regels die de mogelijkheid scheppen iets ruimtelijks weer te geven. Hierbij maakt men gebruik van wiskundige projectiemethoden en ervaringen uit waarnemingen van natuurlijke verschijnselen. De consequenties van het perspectief leiden, vooral in de 16e eeuw, tot 'deformatie'. Het 'verlengen' en 'verkorten' van elementen in het kunstwerk zijn facetten van deformatie, die aan de kunstenaar een bijzonder probleem van ruimtelijkheid stelden. Andrea Mantegna schildert in de 2e helft van de 15e eeuw zijn 'Dode Christus' (Afb.2) waarbij hij de liggende figuur zodanig geplaatst heeft dat hij juist over de voetzolen heen in sterk 'verkorte' vorm kan gezien worden. Via de Tiroler Michael Pachter heeft de Noord-Italiaanse Mantegna de jonge Dürer sterk beïnvloed. Eveneens 'verkort' is de 'Behexte Stallknecht' (Afb.3) uit 1544 van Hans Baldung Grien. Francesco Mazzola, genaamd Parmigianino, vervaardigde omstreeks 1523 zijn 'Zelfportret' (Afb.4). De kunstenaar heeft zich afgebeeld in een convexe spiegel, waarin zijn rechterhand bij de benedenrand van het paneel 'verlengd' is. Hieraan vooraf gaat in de 15e eeuw het zoeken naar een realistische ruimte-lijke werking zoals bv. in de spiegel op Petrus Christus' schilderij 'St. Eligius in zijn werkplaats' (Afb.5) uit 1449. Hans Holbein Jr. plaatst op de voorgrond van zijn 'Franse gezanten aan het Engelse Hof' (Afb.6) uit 1533 een schedel, door een lens grotesk geprojecteerd en zodanig 'verlengd'

dat de schedel praktisch onherkenbaar is. Geïnspireerd door Holbein schilderde een onbekend kunstenaar in 1546 het 'Portret van Eduard VI' (Afb.7).

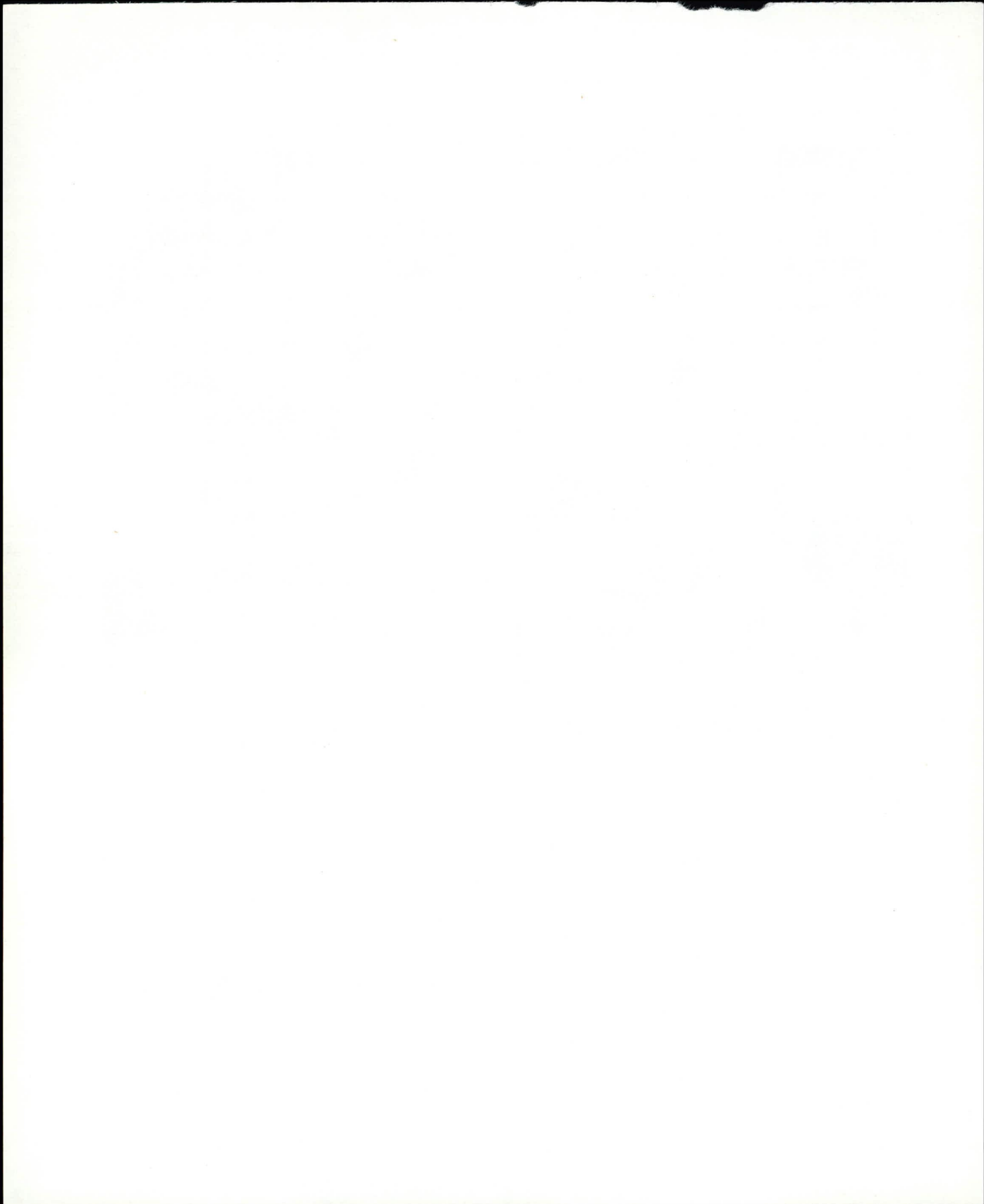
3. H. Baldung Grien,
Der behexte Stallknecht, 1544, (?)

4. F. Mazzola, genaamd Parmigianino, Zelf
portret, ca. 1523, Wenen, Kunsthistorisches
Museum

5. P. Christus, St. Eligius in zijn werk
plaats, 1449, New York, Coll. Robert Lehman

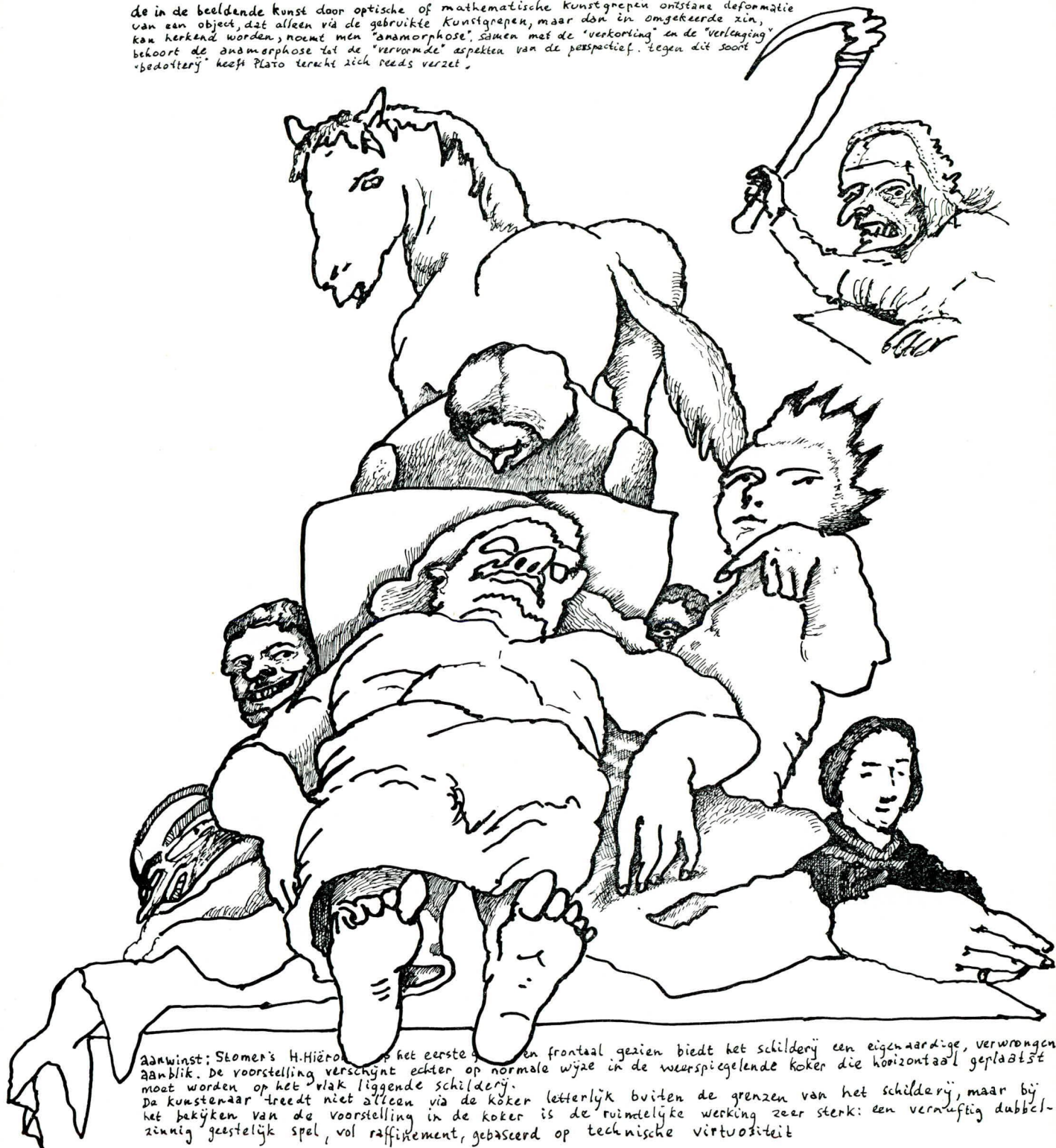

De in de beeldende kunst door optische of mathematische kunstgrepen ontstane deformatie van een object, dat alleen via de gebruikte kunstgrepen, maar dan in omgekeerde zin, kan herkend worden, noemt men 'anamorphose'. Samen met de 'verkorting' en de 'verlenging' behoort de anamorphose tot de 'vervormde' aspecten van de perspectief. Tegen dit soort 'bedotterij' heeft Plato zich reeds verzet omdat hij zich niet kon verenigen met de opvatting van deformatie die door Griekse architecten en beeldhouwers werd toegepast.

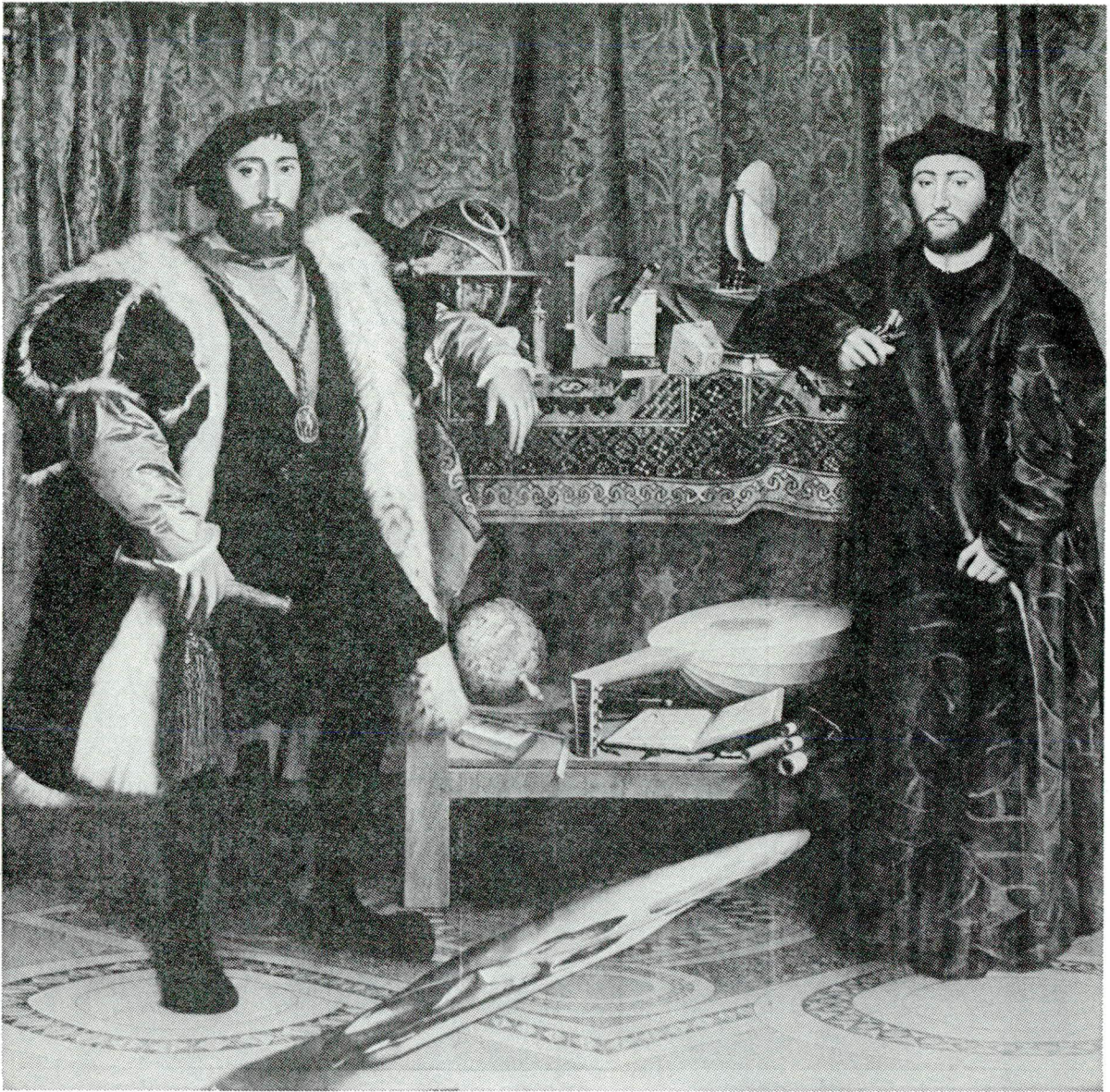

MATHIAS STOMER, ANAMORPHOSE

de in de beeldende kunst door optische of mathematische kunstgrepen ontstane deformatie van een object, dat alleen via de gebruikte kunstgrepen, maar dan in omgekeerde zin, kan herkend worden, noemt men "anamorfose". Samen met de "verkorting" en de "verlenging" behoort de anamorphose tot de "vervorme" aspecten van de perspectief. Tegen dit soort "bedorfterij" heeft Plato terecht zich reeds verzet.

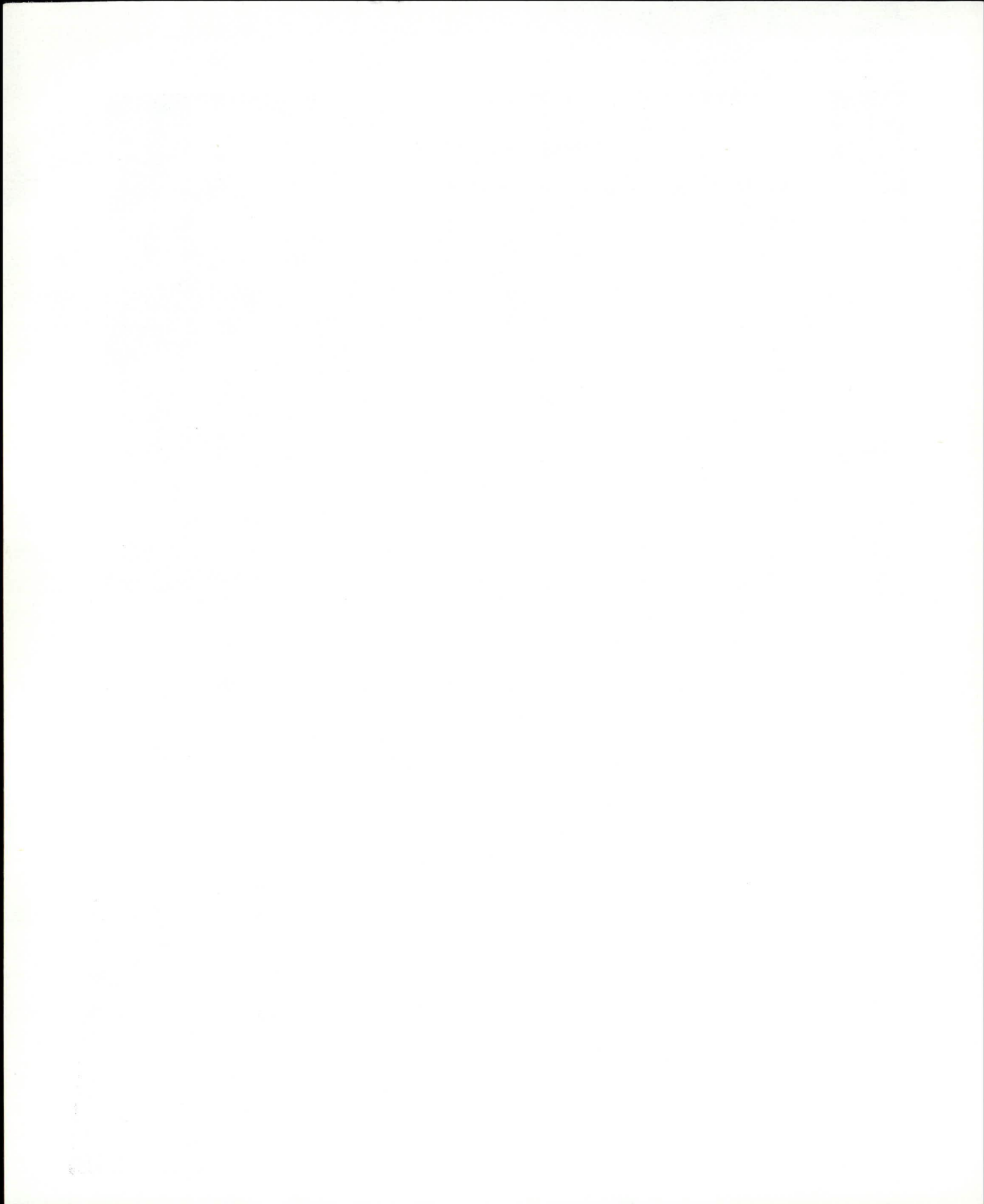

aanwinst; Stomer's H. Hieronymus. Het eerste, en frontaal gezien biedt het schilderij een eigenaardige, verwrongen aanblik. De voorstelling verschijnt echter op normale wijze in de weerspiegelende koker die horizontaal geplaatst moet worden op het vlak liggende schilderij. De kunstenaar treedt niet alleen via de koker letterlijk buiten de grenzen van het schilderij, maar bij het bekijken van de voorstelling in de koker is de ruimtelijke werking zeer sterk: een vernuftig dubbelzinnig geestelijk spel, vol raffinement, gebaseerd op technische virtuositeit.

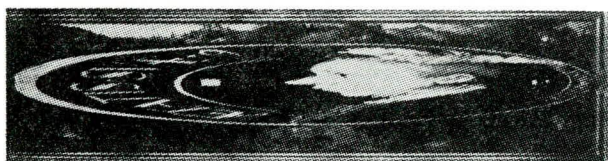

6. H. Holbein Jr., De Franse gezanten aan het Engelse hof, 1533, Londen, National Gallery

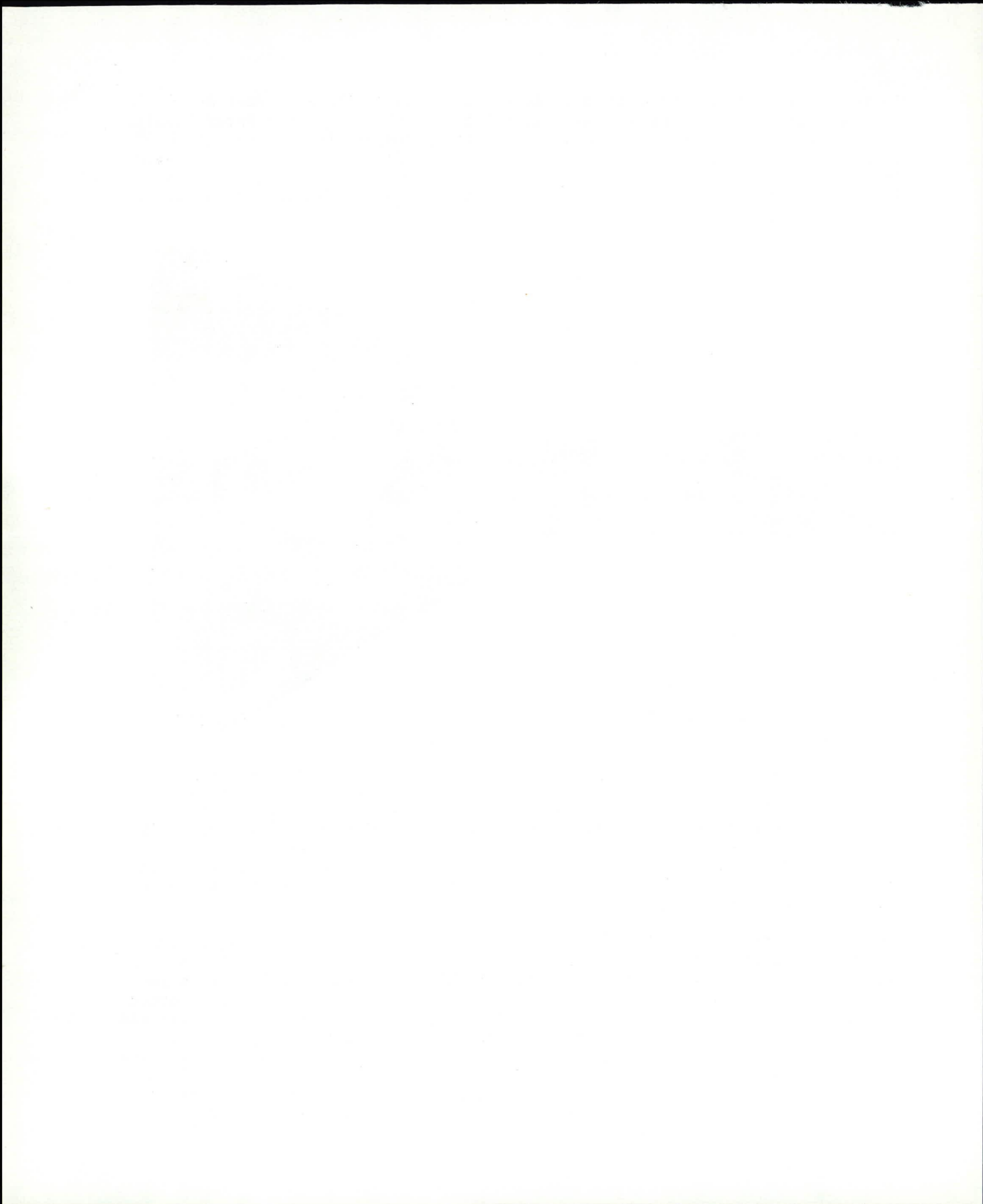
In de 2e helft van de 16e eeuw en in de 1e helft van de 17e eeuw moet de 'anamorphose' sterk verspreid geweest zijn. Uit de verhandeling van Pater Accolti 'Io inganno degl'occhi' is bekend dat Cosimo II de Medici zich op deze wijze liet portretteren. Er zijn helaas niet veel voorbeelden van 'anamorphose' bewaard. Een groot aantal publicaties behandelen het fenomeen; zo bv. Daniele Barbaro in zijn 'La Pratica di Prospettiva' (1559) en Salomon de Caus in zijn 'Perspektive' (1638).

7. Anoniem (naar Holbein), Portret van Eduard VI, 1546, Londen, National Portrait Gallery

Het is niet uitgesloten dat Mathias Stomer, de maker van de 'anamorphose' die het Centraal Museum voor zijn collectie verwierf, deze publicaties kende. De biografische gegevens over Stomer zijn vrij beperkt. Wel staat vast dat hij een belangrijk deel van zijn leven in Italië gewerkt heeft: in 1630 wordt hij te Rome vermeld, in 1631 te Napels, waar hij een Passiereeks van 5 schilderijen voor de San Efrem Nuovo maakt; waarschijnlijk is hij op Sicilië werkzaam geweest, waar hij mogelijk na 1650 overleden is. Stomer is in Amersfoort geboren; zijn geboortedatum is onbekend.

De stijl van Stomer's werk vertoont veel overeenkomst met die van Gerard van Honthorst, als wiens leerling hij in een bron uit 1648 vermeld wordt. Stomer is echter dramatischer en krachtiger in zijn licht-en donkerbehandeling en zijn koloriet, tevens losser en rijker van toets. Vele thema's die door Stomer worden behandeld zijn ook bij Honthorst terug te vinden. De compositie van het werk van Stomer sluit nauw aan bij die van Honthorst; uit de behandeling spreekt echter een heftiger temperament. Stomer is vooral bekend om zijn bijbelse en religieuze voorstellingen. Ook de 'anamorphose' in het Centraal Museum heeft een religieus onderwerp, nl. de H. Hiëronymus. Op het eerste gezicht en frontaal gezien biedt het schilderij een eigenaardige, verwrongen aanblik. De voorstelling verschijnt

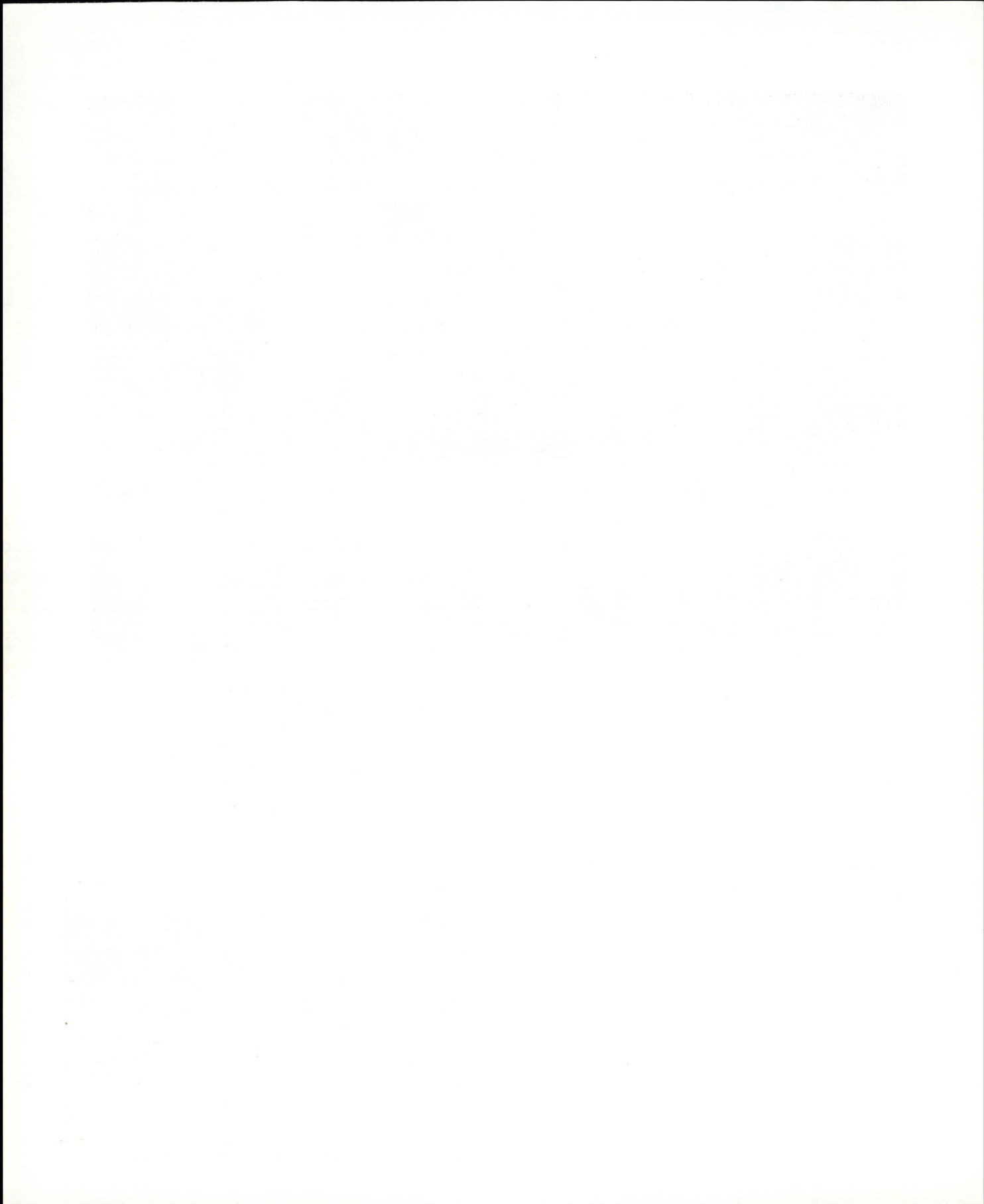

8. M. Stomer, Anamorphose, ca. 1630, olieverf op doek, 42,5x58,5, inv.nr.18448

echter op normale wijze in de weerspiegelende koker die horizontaal geplaatst moet worden op het vlak liggende schilderij. De kunstenaar treedt niet alleen via de koker letterlijk buiten de grenzen van het schilderij, maar bij het bekijken van de voorstelling in de koker is de ruimtelijke werking zeer sterk: een vernuftig dubbelzinnig geestelijk spel, vol raffinement, gebaseerd op technische virtuositeit (Afb. 8a en 8b).

EXODUS POPDIENTST RENAISSANCE

het moet — de dronken slapers verdringen zich
om de antieke poort en de nacht slaat
dese dichte richting in bijna de tijd uit
steden lopen leeg leeuwen spelen achteloos
met gevallen kronen en duiven
verdwijnen in monumenten moeiteloos

exodus

in een lek huis zoekt de blinde naar een droog bed
maar vindt slechts vochtige voden om een skelet
en hij wordt kwaad maar wat baat boosheid
er is geen tegenspraak geen blindenpraat
kan er schade doen waar men zich blindgettaard
heeft op de heer der wereld en zijn almacht

popdienst

glauzende spieren lendenen nauwgeret gemeten
in evenwicht gebracht met schouderbreedte
of de lengte der dijen of van het caesarische neusbeen
de diepten der diepten bespiegeld en het verdwijnpunt
vastgelegd en overal achter geometrische velden verschanzen
elk veranderlijk verschijnsel

renaissance

lucibert (uit: val voor vliegen god)

2000/00/00 2000/00/00 2000/00/00

het schilderij neoplastische compositie behoort tot de periode dat cesar domela nieuwenhuis daadwerke
1925 permanent geëxposeerd in amsterdam
neoplastische compositie geb. 15 januari 1900 in
cesar domela nieuwenhuis op de afdeling kunst nat 850 moliebaan 42
zoons van ferdinand domela nieuwenhuis
verschilt in deze jaren bijzonder weinig van het werk van mondrian
lykt tot de stijl-groep behoort. domela's oeuvre

CESAR DOMELA NIEUWENHUIS, NEOPLASTISCHE COMPOSITIE, 1925

In Nederland viel in het begin van de 20e eeuw dezelfde onrust te bespeuren als in de andere Europese cultuurcentra. Toen in oktober 1917 het eerste nummer van het tijdschrift 'De Stijl' verscheen om de principes van het Neoplasticisme te verdedigen en te propageren, betekende dit van Nederlandse zijde een eigen, (ver)nieuwe(nde) inbreng in het internationale kunstgebeuren. Behalve Theo van Doesburg werkten Piet Mondriaan, Bart van der Leek en Vilmos Huszar aan dit eerste nummer mee. In de beginjaren van de Stijl nemen ook de Belgische schilder-beeldhouwer Georges Vantongerloo, de architecten Robert van't Hoff, Jan Wils en Jacob Oud, evenals de dichter Anthony Kok deel. Later sluiten zich ook de architecten Gerrit Rietveld en Cornelis van Eesteren en, in 1924, de schilder Cesar Domela Nieuwenhuis bij de groep aan.

Cesar Domela Nieuwenhuis werd op 15 januari 1900 in Amsterdam geboren als zoon van de vooraanstaande socialist Ferdinand Domela Nieuwenhuis. Als autodidact begint Cesar Domela op 19-jarige leeftijd landschappen en stillevens te schilderen. Een opvallend aspect bij deze vroegste werken is het sterk gestileerde van de figuratie.

Tijdens een verblijf in Ascona en Bern vervaardigt Domela in 1923 zijn eerste abstracte constructivistische werken. Het oeuvre van de leden van de Stijl was hem toen nog onbekend. Eerst in het volgende jaar, in 1924, leert hij te Parijs Mondriaan kennen. De visie, theorieën en ideeën van Mondriaan heeft Domela echter nooit onderschreven. Vrij snel distantieert hij zich dan ook van de strikte regels van Mondriaan en de Stijl.

In Berlijn, waar Domela van 1927 tot 1928 werkte, begint hij in 1929 met het maken van zijn eerste reliëfs, die nog wel beantwoorden aan de orthogonale regels van de Stijl. Domela wil zich echter los maken van het horizontaal-verticaal patroon om te komen tot vrijer, organischer vormen. Wanneer hij zich in 1933 in Parijs vestigt, bereikt hij met zijn veelkleurige reliëfs, waarin hij gebruik maakt van een grote verscheidenheid van materialen en contrasterende effecten, een nieuwe fase in de ontwikkeling van zijn werk: cirkel en golvende curves worden gecombineerd met rechte lijnen en creëren aldus een dynamische ruimtelijke werking.

Het schilderij 'Neoplastische compositie' dateert uit 1925 en behoort dus tot de periode dat Cesar Domela daadwerkelijk tot de Stijl-groep behoorde. Domela's oeuvre verschilt in deze jaren bijzonder weinig van het werk van Mondriaan. Deze 'Neoplastische compositie' - permanent geëxposeerd op de Afdeling Kunst na 1850 - kan beschouwd worden als een bijzonder goed voorbeeld uit Domela's Stijl-periode.

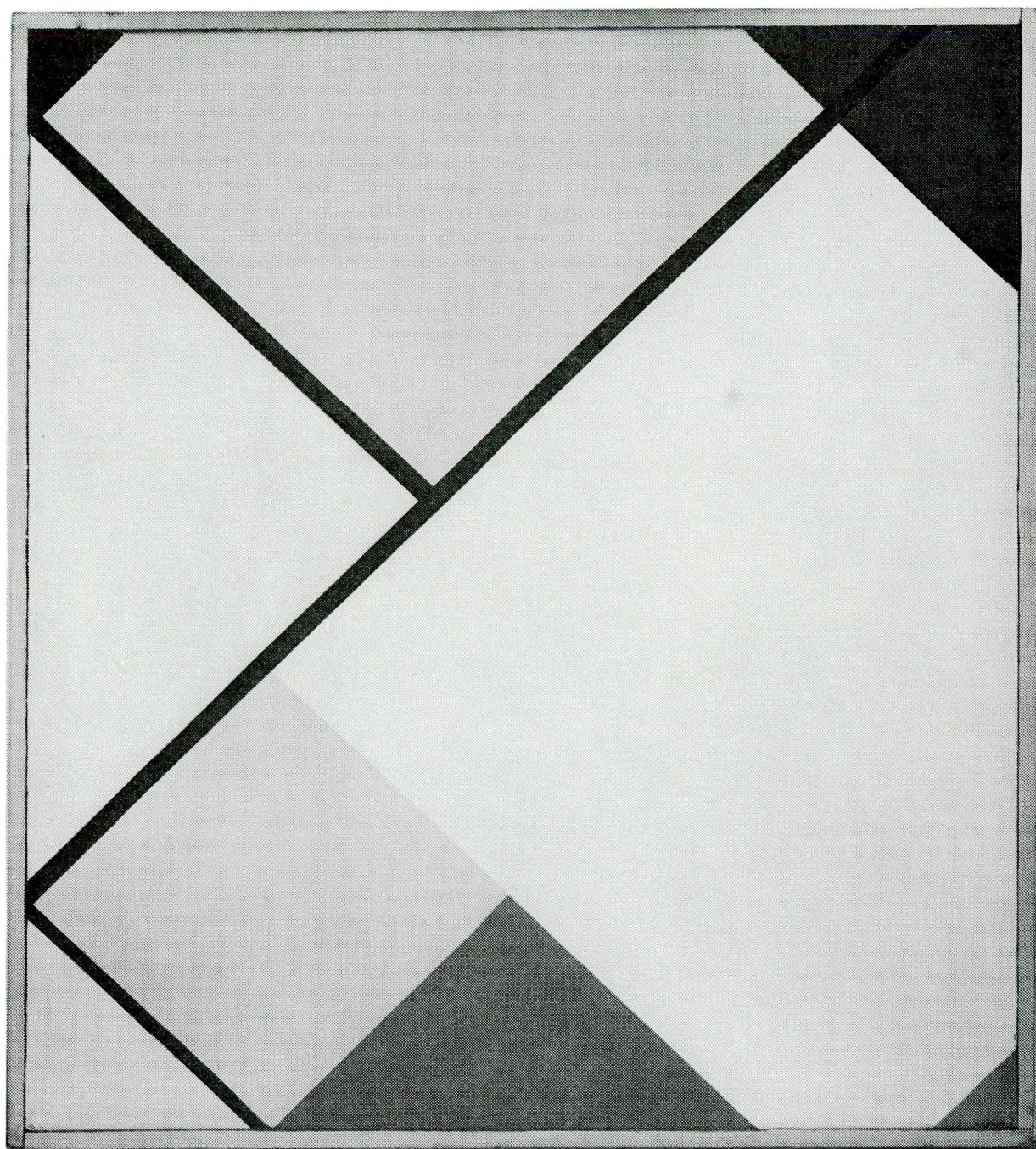
1. The first part of the paper discusses the importance of the study of the history of the United States. It is argued that a knowledge of the past is essential for a full understanding of the present and for the development of a sound policy for the future. The author points out that the study of history is not only a means of satisfying a natural human curiosity but also a way of gaining insight into the human mind and the human condition.

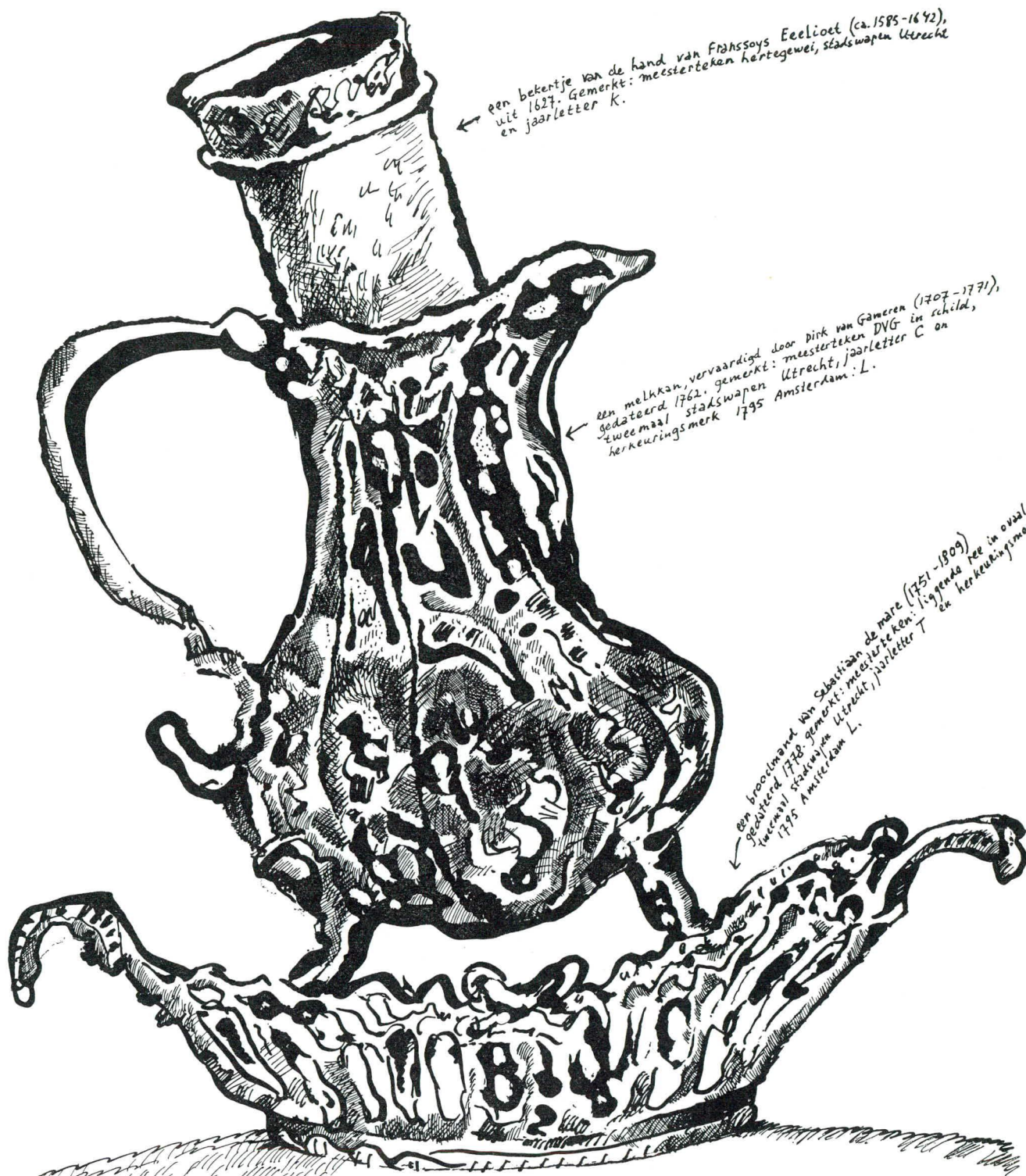
2. The second part of the paper is a survey of the various schools of thought in the history of the United States. It begins with the traditional view of history as a collection of facts and events, and then moves on to the more modern views which see history as a process of change and development. The author discusses the work of such historians as George Bancroft, Henry Adams, and Charles Beard, and shows how their different approaches have shaped the way in which we think about the past.

3. The third part of the paper is a critical examination of the various schools of thought. The author points out the strengths and weaknesses of each, and shows how they have influenced the development of the history of the United States. He argues that the traditional view of history is too narrow and too static, and that the more modern views are more comprehensive and more dynamic. He also points out that the study of history is not only a means of satisfying a natural human curiosity but also a way of gaining insight into the human mind and the human condition.

4. The fourth part of the paper is a discussion of the future of the study of the history of the United States. The author argues that the study of history is still a vital part of a liberal education, and that it is essential for the development of a sound policy for the future. He points out that the study of history is not only a means of satisfying a natural human curiosity but also a way of gaining insight into the human mind and the human condition.

5. The fifth part of the paper is a conclusion. The author summarizes the main points of the paper, and argues that the study of the history of the United States is a vital part of a liberal education, and that it is essential for the development of a sound policy for the future. He points out that the study of history is not only a means of satisfying a natural human curiosity but also a way of gaining insight into the human mind and the human condition.

← een bekertje van de hand van Franssoys Eelioet (ca. 1585-1642),
uit 1627. Gemerkt: meesterteken hertegewei, stadswapen Utrecht
en jaarletter K.

← een melkkan, vervaardigd door Dirk van Gimeren (1707-1771),
gedateerd 1762. Gemerkt: meesterteken DVG in schild,
tweemaal stadswapen Utrecht, jaarletter C en
herkeuringmerk 1795 Amsterdam: L.

← een broadwand van Sebastian de mare (1751-1809)
gedateerd 1778. Gemerkt: meesterteken liggende ree in oval,
tweemaal stadswapen Utrecht, jaarletter T
en herkeuringmerk 1795 Amsterdam: L.

AANWINSTEN ZILVER

Op de 25e Oude Kunst-en Antiekbeurs die van 30 augustus tot en met 19 september 1973 in het Museum 'Het Prinsenhof' te Delft werd gehouden heeft het Centraal Museum drie zilveren gebruiksvoorwerpen aangekocht.

Een bekertje van de hand van Franssoys Eelioet (ca. 1585-1642), uit 1627.
Gemerkt: meesterteken: hertegeweï, stadswapen Utrecht en jaarletter K. (Afb. 1)

Franssoys Eelioet, geboren te Antwerpen ca. 1585, verkrijgt 20 augustus 1608 het burgerrecht van Utrecht. Met zijn vrouw Cecilia Topites heeft hij enige tijd gewoond in de Choorstraat te Utrecht. Hij is in 1608 meester geworden; deken was hij van 1632 tot 1633 en keurmeester in 1635 en 1636 en van 1638 tot 1639. Op 17 januari 1642 is hij te Utrecht begraven.

Een melkkan, vervaardigd door Dirk van Gameren (1707-1771), gedateerd 1762.
Met de merken: meesterteken: DVG in schild, tweemaal stadswapen Utrecht,
jaarletter C en herkeuringsmerk 1795 Amsterdam: L. (Afb. 2)

Dirk van Gameren is op 14 september 1707 in de Domkerk te Utrecht gedoopt.
Op 26-jarige leeftijd is hij leerjongen geworden bij zijn vader, de zilversmid
Willem van Gameren. Hij werd meester in 1745. In 1754 huwde hij Johanna van
Broekhuisen. Twee jaar later kocht hij een winkelhuis aan de Lijnmarkt west-
zijde. Dirk van Gameren is gestorven op 4 maart 1771 en begraven in de Buurkerk
te Utrecht.

Een broodmand van Sebastiaan de Mare(1751-1809),gedateerd 1778.
Gemerkt: meesterteken: liggende ree in ovaal,tweemaal stadswapen Utrecht,
jaarletter T en herkeuringsmerk 1795 Amsterdam: L.(Afb.3)

Sebastiaan Gijsbert de Mare is in 1751 geboren te Workum.Op 12 juli 1776 verkrijgt hij het Utrechts burgerrecht en de volgende dag treedt hij in het huwelijk; de naam van zijn vrouw is niet bekend.In het jaar 1777 is hij meester geworden.Men neemt aan dat hij in Workum leerjongen geweest is, aangezien zijn naam niet in het leerjongensboek van Utrecht voorkomt.Sebastiaan de Mare heeft op de Lijnmarkt gewoond. Hij is overleden op 16 september 1809 en begraven in de Buurkerk.

DE NATIONALE FEESTROK

Heeft U Uw feestrok al klaar? Ik: bijna! Mijn ziel en zaligheid heb ik erin verwerkt, geschikt en geprikt. Mijn heden, het verleden, mijn opgewekt, vertrouwend aanvaarden van de toekomst. Hoe die ook zijn moge.

Want Uw rok heeft een symbolische bedoeling, een ernstige achtergrond: 'Eenheid door veelheid. Nieuw uit oud. Opbouw uit afbraak. Samenbundeling van vrouwelijke krachten, kleuren en persoonlijkheden. Die symboliek vindt U ook terug in de punten op de zoom van Uw rok ...'.

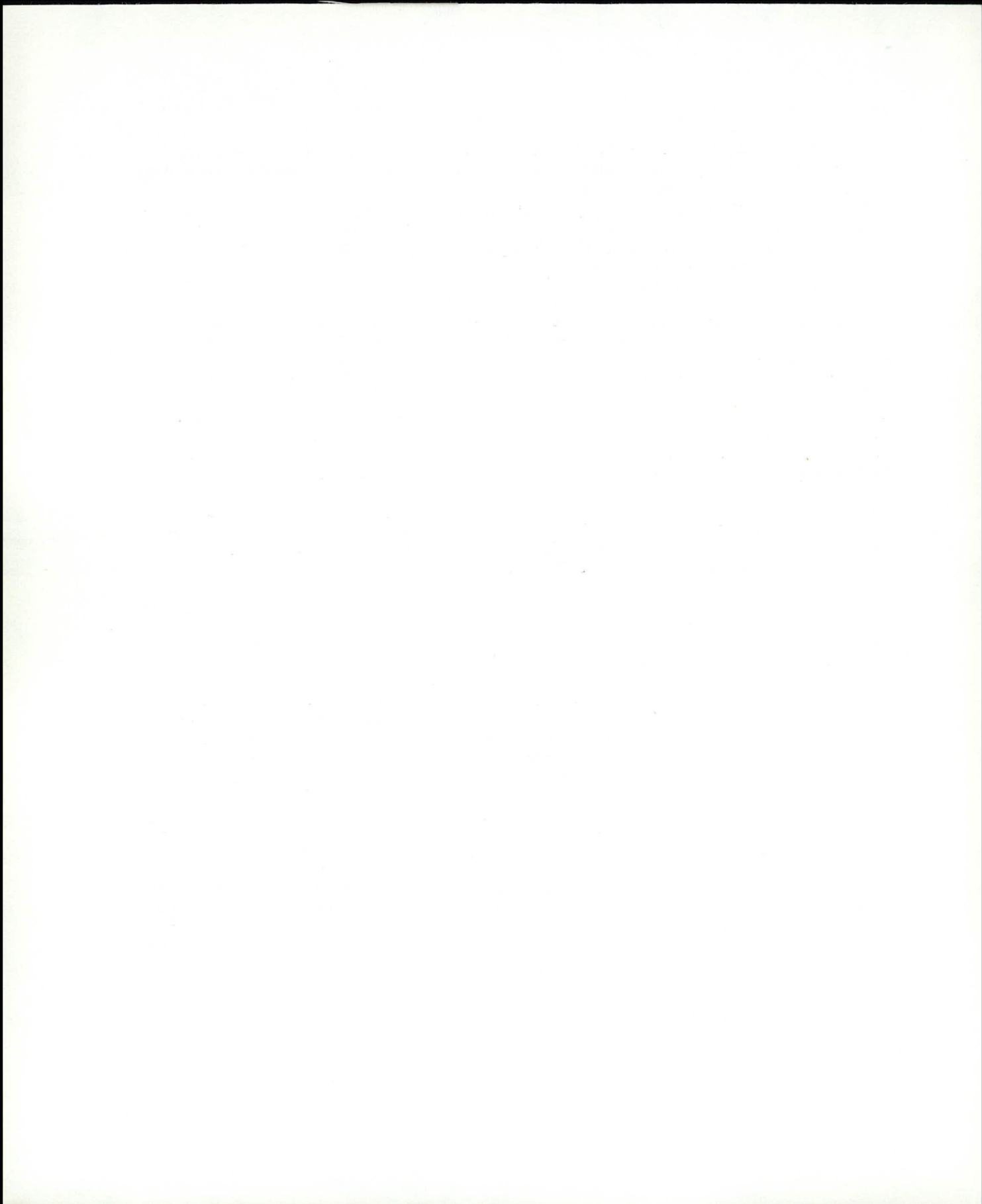
Uit: Oegstgeester Courant, 12 maart 1948.

De wat eufore stemming der na-oorlogse jaren wordt niet onaardig geïllustreerd door het verschijnsel van de 'nationale feestrok'. Op initiatief van mevrouw A.M. Boissevain-van Lennep werd de vrouwelijke bevolking van Nederland kort na de bevrijding in hooggestemde termen uitgenodigd een 'lapjesrok' te maken, die zowel een samenstel van herinneringen uit het leven van de draagster zou moeten zijn ('een stukje uit de zeilpet van vader', 'een lapje uit de bruidsjaпон', maar ook wrange herinneringen aan de recente oorlogsjaren), alsook symbool van de nationale eenheid ('zoals wij allen op dezelfde grond wonen, zo zal óók de rok 'gebouwd' worden op één stuk: een oud laken of afgedankt gordijn ...').

Doel van de initiatiefneemster en haar medewerksters was deze rok de dracht bij uitstek te doen worden van de Nederlandse vrouw op nationale feestdagen. Vooral in 1948 werd, ook in de pers, campagne gevoerd om de rok ingang te doen vinden. Het regeringsjubileum van Koningin Wilhelmina zou extra luister worden gegeven door een 'bonte', waaierende rokkenparade', door dansen in nationale feestrok, door koren in feestrok. Bij deze gelegenheid werd ook het door mevrouw E. Hannema-Van Maasdijk geschreven Lied van de Nationale feestrok geïntroduceerd, dat de symbolenzware inhoud van de rokkengedachte plechtig verwoordde ('Vormt met Uw rok het saamhorig verband, in het geheel van historisch gebeuren').

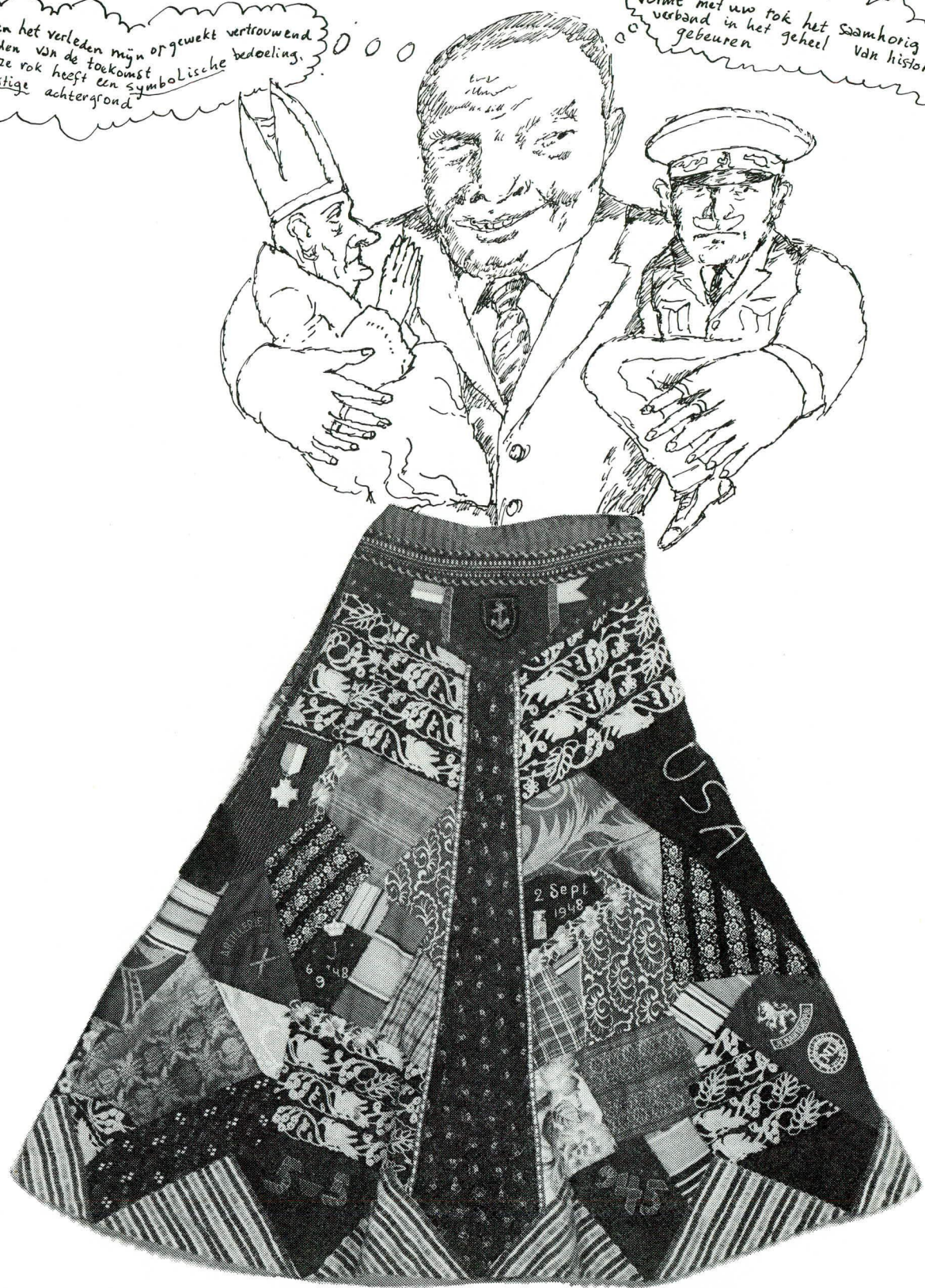
Uitgaande van een selecte groep dames en gelanceerd op een specifiek moment - de naoorlogse situatie - kan deze rokkenactie beschouwd worden als een tijdelijke opflakking van de traditionele ideeën omtrent de rol van de vrouw binnen de met haar emancipatieprincipes reeds veel eerder voortgeschreden vrouwenbeweging. Dat de actie op het platteland meer aanhangsters vond dan in de steden is te verklaren uit het feit dat noties als afhankelijke trouw (met als tegenprestatie bv. het instituut 'beschermvrouwe'), grondgebondenheid en wellicht ook onwrikbare Oranjegezindheid, in de rurale praktijk veel langer en veel sterker in het traditionele levenspatroon verankerd bleven.

In april 1948 waren 2000 nationale feestrokken geregistreerd. Het totale aantal heeft waarschijnlijk 5000 bedragen. Het exemplaar dat het Centraal Museum aan zijn historische collectie kan toevoegen is een geschenk (okt. 1973) van mevrouw E. Hannema-van Maasdijk. De rok is door haar vervaardigd kort na de bevrijding.

mij keden het verleden mijn orgeweekt vertrouwend
danzarden van de toekomst
want onze rok heeft een symbolische
een ernstige achtergrond

vormt met uw rok het saamhorig
verband in het geheel van historisch
gebeuren

Beschrijving feestrok: waarschijnlijk in hoofdzaak nog vooroorlogse lapjes zijn op een binnenrok genaaid. Op een effen taille-stuk een rood-wit-blauw vlaggetje, een anker, een oranje vlaggetje en 23 sterren van militaire kostuums. Vertikaal middenvoor is een stropdas verwerkt met sprintende pantertjes(?) Verder:

- . groen-wit lintje met verguld insigne 'NHIJ Merentocht Holl. Merendistrict'
- . USA
- . ARTILLERIE met koperen gekruiste kanonnetjes met gekroonde W's erop
- . 6 9 '48 J met verguld metalen kroontje erboven
- . 2 Sept. 1948 (in oranje geborduurd) met koperen 'Wilhelmina 1898-1948' insigne, aan een rood-wit-blauw vlaggetje
- . onder JE MAINTIENDRAI cirkel met tekst (alles geborduurd) NATIONALE FEESTROK, SAMENGEVOEGD OP EEN ONDERGROND 1947 NI
- . in rood fluweel geapliceerd: 5-5-'45
- . in de binnenkant het roknummer 1310 geschreven
- . in de binnenkant de naam en het adres van de maakster geschreven
- . binnen langs de zoom stukken lint telkens met dezelfde tekst en voorstelling (als één doorlopend lint): WE ZIJN ER NOG NIET..., MAAR WE KOMEN ER WEL!, en afgebeeld een fabriek met rokende schoorstenen, een berg steenkolen(?), een molen, een havengebouwtje(?) en een schip, alles in oranje op wit; het lint heeft rood-wit-blauw-oranje zelfkanten.

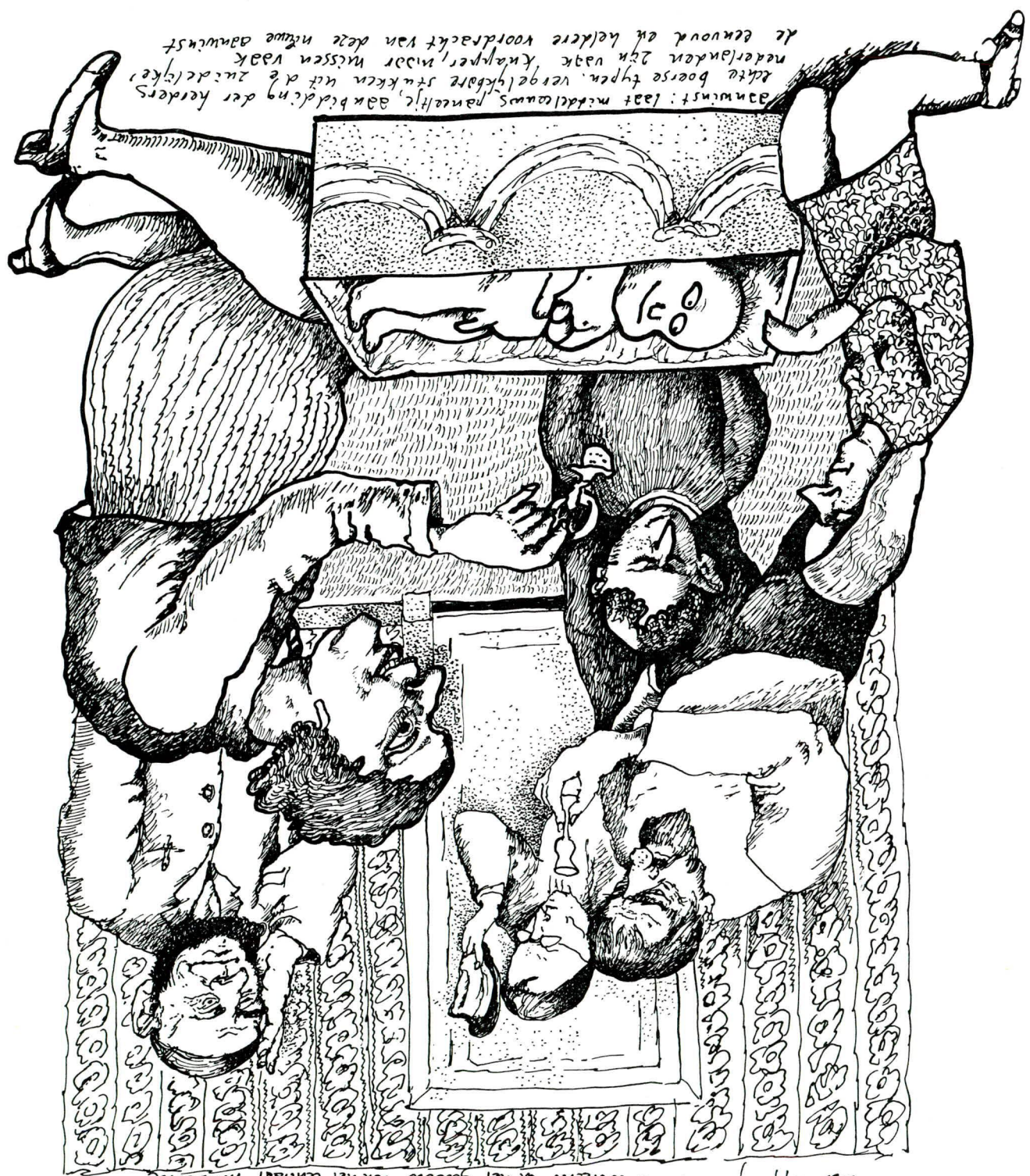
1. The first part of the report deals with the general situation of the country and the progress of the work during the year. It is a summary of the work done and the results obtained. It is a general statement of the work done and the results obtained.

2. The second part of the report deals with the details of the work done. It is a detailed statement of the work done and the results obtained. It is a detailed statement of the work done and the results obtained.

3. The third part of the report deals with the conclusions drawn from the work done. It is a statement of the conclusions drawn from the work done and the results obtained. It is a statement of the conclusions drawn from the work done and the results obtained.

4. The fourth part of the report deals with the recommendations made. It is a statement of the recommendations made from the work done and the results obtained. It is a statement of the recommendations made from the work done and the results obtained.

adrtbisschoppelyk museum utrecht in het gebouw van het Centraal museum

aanwinst: laat middelwaars, panteHic, aanbieding der heiders
echte boerse typen, vergelijkbare stukken uit de zureclijke
nederlanden 25n vaak knapper, mider missen vaak
de eenvoud en heldere voordracht van deze nieuwe aanwinst

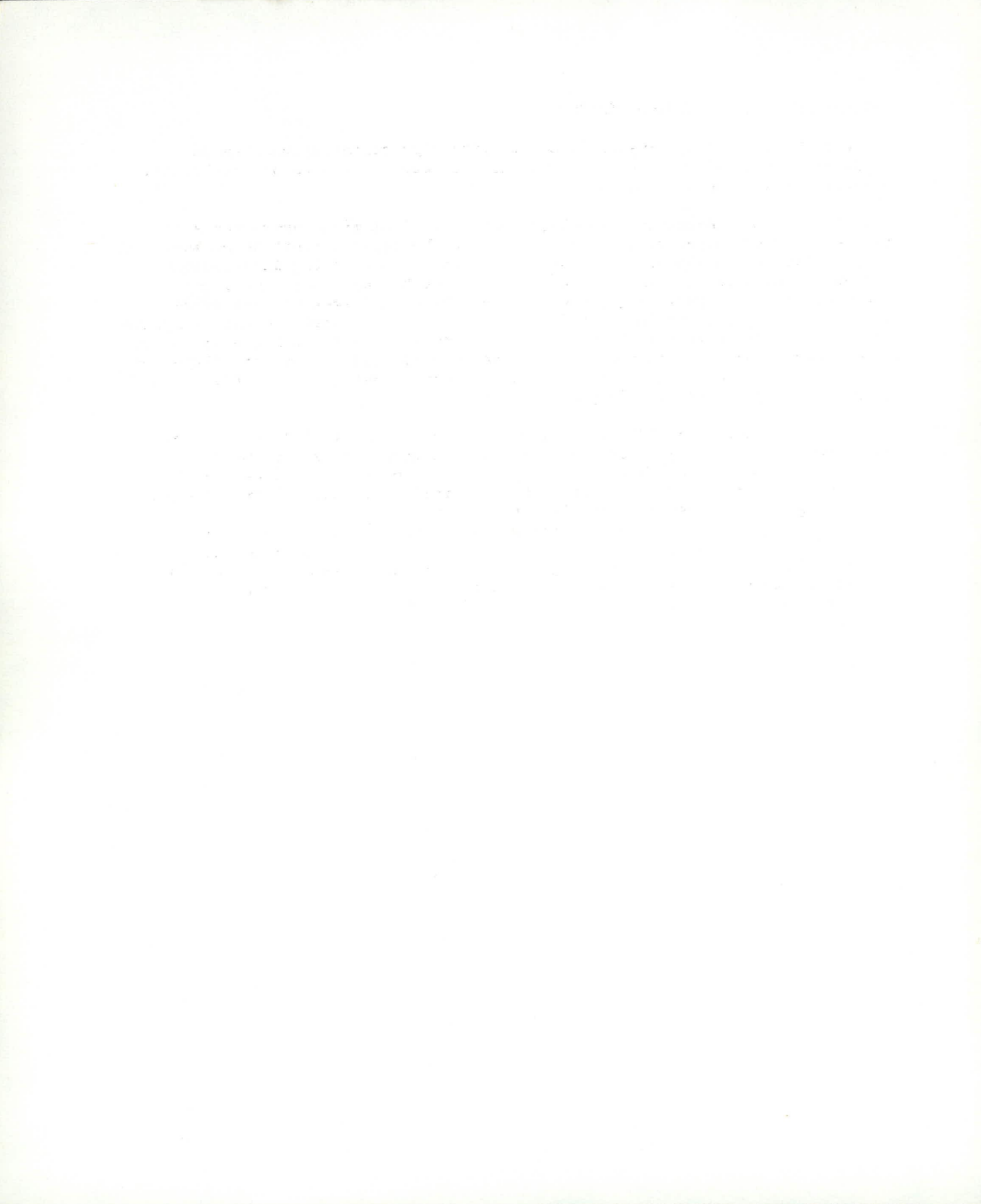

AARTSBISSCHOPPELIJK MUSEUM UTRECHT

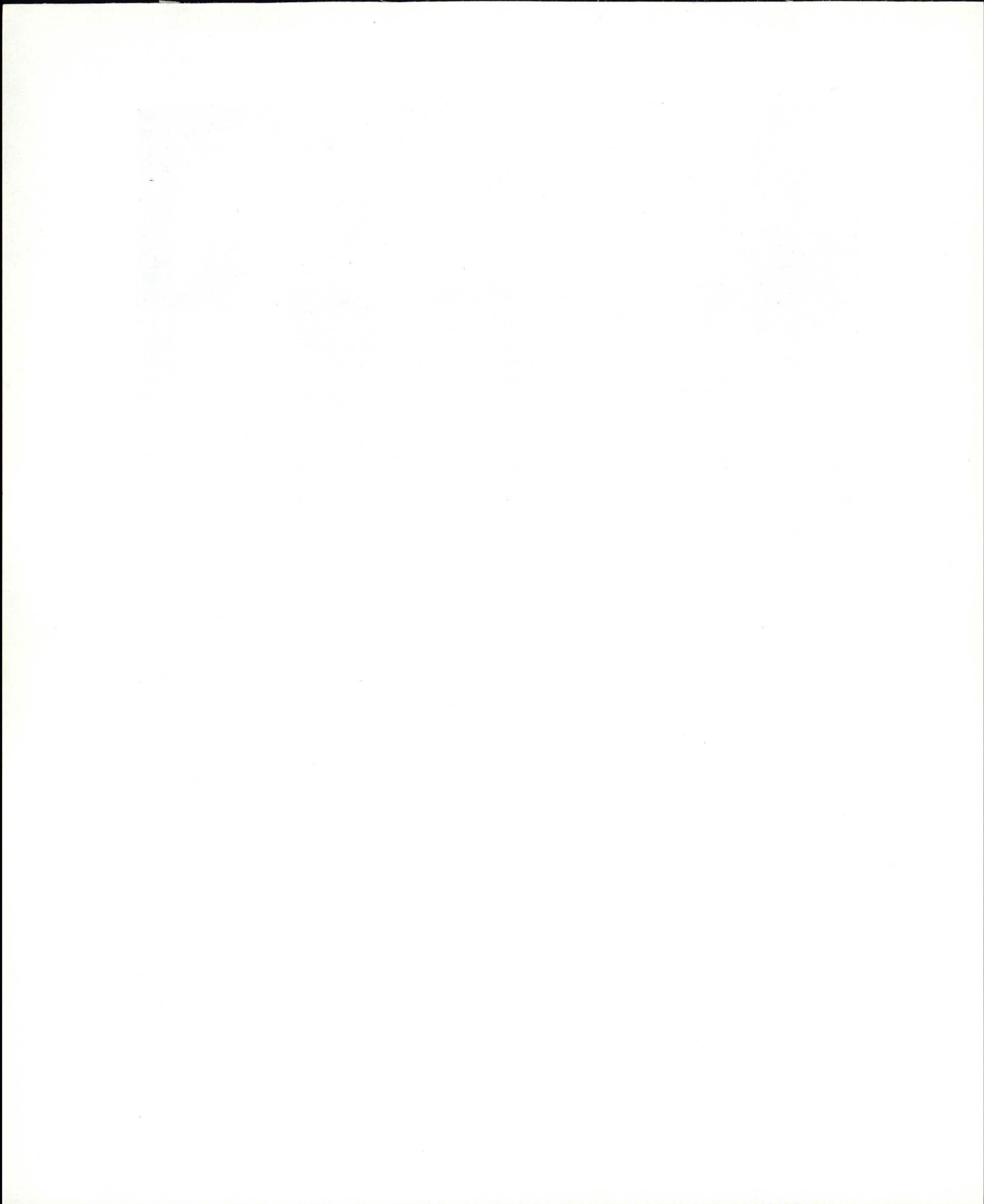
Het Aartsbisschoppelijk Museum is een zelfstandige stichting, waarvan de collectie sinds 1921 in het gebouw van het Centraal Museum is ondergebracht. Agnietenstraat 1, tel. 030-312561.

Onlangs heeft het Aartsbisschoppelijk Museum een laat middeleeuws paneeltje weten te verwerven. Het stelt de aanbidding der herders voor. Dit thema komt in de middeleeuwen minder vaak voor dan dat van de aanbidding der koningen. Daarop immers werd de pasgeboren Christus aan de koningen der wereld geopenbaard als de opperkoning van de gehele schepping. Hoewel de aanbidding van het kind door de herders van Bethlehem wel verhaald wordt in het Evangelie van Lucas, wordt de voorstelling in de beeldende kunst pas aan het eind van de middeleeuwen populair. Aanvankelijk zijn de herders, zoals op ons paneeltje nog echte boerse typen, in latere tijd worden zij onder invloed van de ideeën van de renaissance geïdealiseerde pastorale figuren.

Ons stuk zal omstreeks 1500 in het graafschap Holland geschilderd zijn. Het sluit enigszins aan bij de vroege werken uit de Haarlemse school, maar meer nog bij het werk van Zuidhollandse schilders. Het in heldere kleuren geschilderde landschap is typerend voor hun stijl. Er is weinig afleidend bijwerk, alle aandacht is gericht op het kind in zijn stenen kribbe. De sfeer van ingekeerde devotie is typerend voor veel van dergelijke Noordnederlandse paneeltjes, die voor privé devotie waren bestemd. Vergelijkbare stukken uit de zuidelijke Nederlanden zijn vaak knapper, maar ook gemaniëreerder geschilderd en missen dan vaak de eenvoud en heldere voordracht van deze nieuwe aanwinst van het Aartsbisschoppelijk Museum.

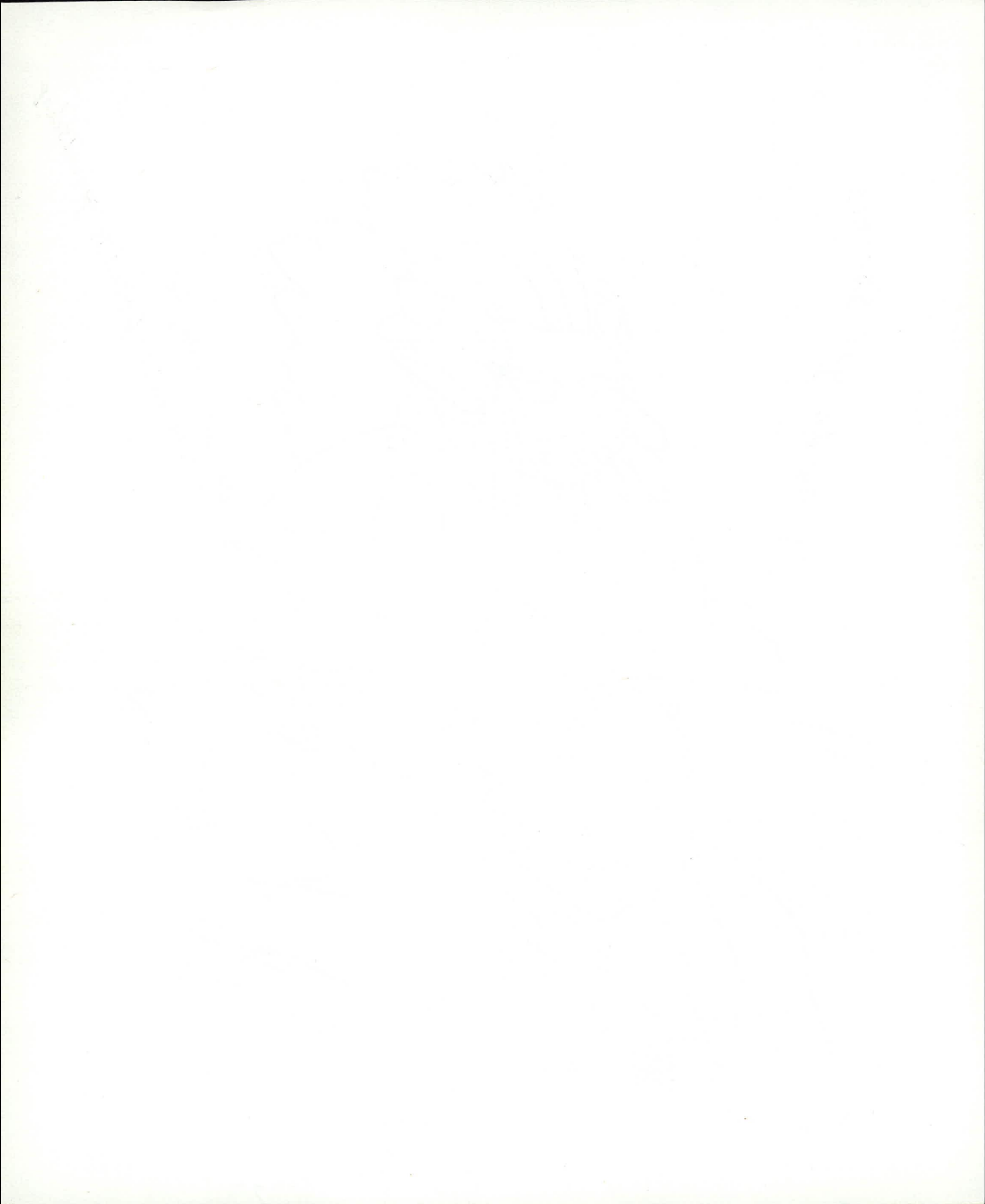

hoofd van de god Sarapis

aankomst van het
provinciaal letter-
genootschap

aguietenstraat 7
inlichtingen: mej. dr. I. Isings

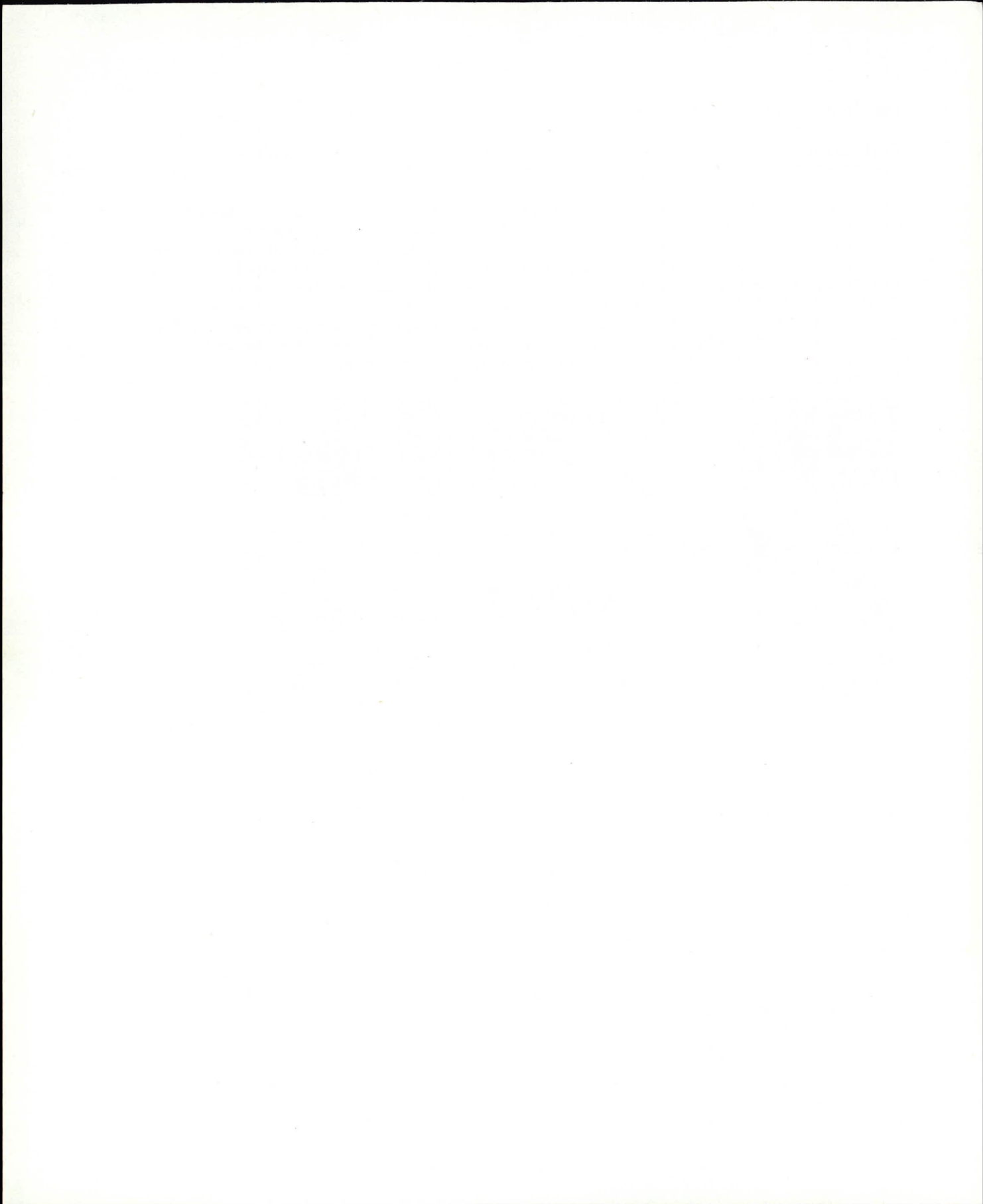

HET PROVINCIAAL UTRECHTS GENOOTSCHAP

Agnietenstraat 1, inlichtingen: mej.dr.I.Isings, Archeologisch Instituut,
tel.030-310809.

Hoofd met een gedeelte van de rugleuning van een troon, van een zittend beeld van de god Sarapis. Sarapis behoorde tot de Oosterse goden, die in de Romeinse tijd werden vereerd. Hij is kenbaar aan een (nu verdwenen) hoofdtooi in de vorm van een modius, (korenmaat), waarvan de aanzet nog te zien is. Het beeld is een navolging van een Grieks beeld gemaakt door de beeldhouwer Bryaxis in de 4e eeuw v.Chr. Deze copie echter stamt uit veel later tijd, n.l. uit het eind van de 2e eeuw n.Chr., de tijd van keizer Septimus Severus, die een vereerder van deze godheid was. Het beeld is gemaakt door een locale beeldhouwer, die de welige lokken van haar en baard tot eenvoudige krullen heeft gestileerd. Het fragment werd gevonden in een gracht van de Romeinse legerplaats te Vechten.

HEDENDAAGSE KUNST-UTRECHT

Achter de Dom 14, tel. 030-314185.

De edukatieve tentoonstelling 'Letterpret' zal van 2 maart tot en met 31 mei 1974 worden voortgezet in het gebouw van de Hedendaagse Kunst, Achter de Dom 14, Utrecht. Het aantal scholen dat zich heeft ingeschreven was zo groot, dat er tot verlenging is besloten.

'Letterpret' is bestemd voor leerlingen van de 5e klassen van het Utrechtse basisonderwijs. De tentoonstelling is thematisch van opzet. Doelstelling is het kind meer bewust te maken van de taal, die het dagelijks hoort, ziet en zelf bezigt. Juist het in de tentoonstelling benadrukte visuele element van de taal biedt daarbij een mogelijkheid om op een minder traditionele manier met taal bezig te zijn.

Dit visuele aspect van de taal wordt typografisch belicht, waarbij het vooral om de vorm gaat; het litteraire aspect van de taal wordt aan de hand van poëzie, en in het bijzonder van de konkrete poëzie, waar niet alleen vorm maar ook klank en betekenis van belang zijn, duidelijk gemaakt. De expositie bevat ondermeer werk van Eduard Flor, Jasper Johans, Kriwet, Hansjörg Mayer, W. Sandberg, Paul Schuitema, Frank Stella, Frans van Straalen, Paul de Vree, H.N. Werkman en Piet Zwart.

Het edukatief gebeuren bestaat uit een voorbereidende schoolles, een expositie en een evaluatie-bijeenkomst met de leerkrachten. In de week-enden, wanneer er geen lessen zijn, is de tentoonstelling voor iedereen vrij toegankelijk.

In de schoolles vindt een eerste oriëntatie naar de taal plaats onder leiding van de edukatieve medewerker, die het gehele programma ook verder begeleidt. De kinderen zijn creatief bezig met rebussen, piktogrammen en letterkollages. Voorts wordt er geluisterd naar een geluidsband met 'politieke' gedichten van de Italiaan Sarenco.

In de tentoonstellingsles wordt dieper ingegaan op het thema aan de hand van meegebrachte kollages (opdrachten) en het geëksposeerde werk, waardoor de kinderen een indruk krijgen hoe verschillend letters, woorden en taal gebruikt kunnen worden.

Naast de geëksposeerde werken worden er dia's en een film 'ABC' van Gerard Wernars vertoond. Met voet- en handstempels worden voorts allerlei druksels gemaakt. Het geheel wordt besloten met het maken van een klankgedicht. Na afloop van de lessen krijgen alle kinderen een boekje, waarmee op school verder gewerkt kan worden. Een dia-programma in de kleine zaal laat zien hoe de kinderen op school en op de expositie aan het werk zijn.

De openingstijden zijn: zaterdag 11.00-17.00 uur en zondag 12.00-17.00 uur. De toegang is gratis. Werkboekje 'Letterpret' f2,50.

1974: Amerikaans Foto-Realisme - Grafiek: 8 juni t/m 4 augustus.
Roland van de Berghe, 'Rug For Rent': 10 augustus t/m 8 september.

179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690

